SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

VPLYV FINANČNEJ KRÍZY NA VÝVOJ ÚROKOVEJ POLITIKY VO VYBRANÝCH BANKÁCH NA SLOVENSKU A V ČESKEJ REPUBLIKE

Diplomová práca

Študijný program:	Ekonomika podniku
Študijný odbor:	6284800, Ekonomika a manažment podniku
Školiace pracovisko:	Katedra financií
Školiteľ:	Zuzana Čierna, Ing., PhD.

Nitra 2011 **Petra Dvončová, Bc.**

Čestné prehlásenie

Podpísaná Petra Dvončová vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Vplyv finančnej krízy na vývoj úrokovej miery vo vybraných bankách na Slovensku a v Českej republike“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 31.marca 2011

Petra Dvončová

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pani Ing. Zuzane Čiernej, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

Nitra ....

podpis autora DP

Abstrakt

Cieľom diplomovej práce je porovnanie vplyvu súčasnej finančnej krízy na vývoj úrokovej politiky vybraných bánk na Slovensku a v Českej republike. Prvá časť práce je venovaná charakteristike bankovej sústavy, stručnému popisu finančných kríz, typom kríz a ich histórií ako aj súčasnej globálnej kríze, príčinám jej vzniku a jej dôsledkom. V druhej časti práce je komparovaný stav Českej a Slovenskej republiky z hľadiska faktorov, ktoré by mohli byť dôvodom odlišného vývoja úrokových politík. Práca pokračuje porovnaním vybraných úverových a vkladových produktov vybraných bánk. V závere práce je rozpracovaný samotný vplyv finančnej krízy na úrokovú politiku bánk na Slovensku a v Českej republike.

Kľúčové slová: bankový systém, kríza, úrok, komerčná banka

Abstract

The aim of the diploma work is to compare the impact of the current financial crises on the development of selected banks interest rate policy in Slovakia and the Czech Republic. The first part of the work is devoted to the characteristics of the banking system, a brief description of the financial crises, type of crises and their history as well as the current global crises, its causes and its consequences. The second part compares the state of Czech and Slovak Republic in terms of factors that might justify different developments of interest policies. Work continues by comparing the selected loan and deposit products selected banks. In conclusion, this work is developed itself of the financial crisis impact on banks' interest rate policy in Slovakia and the Czech Republic.

Key words: bank system, crisis, interest rate, commercial bank

Obsah

Použité označenie 7
Úvod 8
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí 10
1.1 Banková sústava 10
1.1.1 Národná banka Slovenska 12
1.1.2 Komerčné banky 13
1.1.2.1 Bankové operácie 15
1.2 Finančná kríza 17
1.2.1 Typy finančných kríz 19
1.2.2 História finančných kríz 22
1.3 Súčasná globálna finančná kríza 23
1.3.1 Príčiny súčasnej globálnej finančnej krízy 23
1.3.2 Dôsledky súčasnej globálnej finančnej krízy 24
2 Cieľ práce 27
3 Metodika práce 29
4 Výsledky vlastnej práce 32
4.1 Porovnanie ekonomického prostredia v Slovenskej a Českej republike v období pred krízou a v krízovom období 32
4.1.1 Vstup Slovenska do Eurozóny 32
4.1.2 Ekonomický rast v rokoch 2006 - 2010 35
4.1.3 Vývoj ratingového hodnotenia Slovenskej a Českej republiky 37
4.1.4 Porovnanie základných úrokových sadzieb NBS a ČNB 38
4.1.5 Porovnanie BRIBOR, EURIBOR a PRIBOR 39
4.2 Charakteristika vybraných bankových subjektov 41
4.2.1 Slovenská sporiteľňa, a. s. 41
4.2.2 Tatrabanka, a. s. 42
4.2.3 GE Money Bank, a. s. 43
4.2.4 Československá obchodná banka, a. s. 45
4.3 Vkladové a úverové produkty vybraných bánk 45
4.3.1 Termínový vklad pre malé a stredné podniky 46
4.3.2 Preklenovací úver pre poľnohospodárov 51

4.3.3 Kontokorentný úver 53
Záver 56
Použitá literatúra 58

Použité označenie

a pod.	a podobne
a.s.	akciová spoločnosť
BCPB	Burza cenných papierov v Bratislave
BRIBOR	Bratislava Interbank Offered rate
č.	číslo
ČNB	Česká národná banka
ČSOB	Československá obchodná banka
DPH	daň z pridanej hodnoty
ERM II	European Exchange Rate Mechanism II
ESCB	Európsky systém centrálnych bánk
EÚ	Európska únia
EURIBOR	Euro Interbank Offered Rate
FED	Federal Reserve System
HDP	hrubý domáci produkt
napr.	napríklad
NBS	Národná banka Slovenska
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PRIBOR	Praha Interbank Offered Rate
resp.	respektíve
š. p. ú.	štátny peňažný ústav
t. j.	to jest
t. z.	to znamená
Z. z.	Zbierka zákonov
Zb.	Zbierka

Úvod

Slovenská a Česká republika tvorili už od rozpadu Rakúsko – Uhorska jeden celok, na dva štáty sa rozdelili až v 90tych rokoch 20. storočia. Dlhoročný spoločný vývoj sa i dnes odzrkadľuje vo viacerých odvetviach hospodárstva ako aj v bankovom segmente.

Pre Slovenskú aj Českú republiku je charakteristická veľká miera otvorenosti ekonomiky voči ostatným krajinám. Tým vo všeobecnosti rastie aj citlivosť ekonomiky v týchto krajinách na akýkoľvek negatívny vývoj v Európe, príp. vo svete. Dôkazom toho je aj súčasná globálna kríza, ktorá v prostredí globálne previazaných ekonomík dosiahla celosvetové rozmery, narozdiel od iných kríz v rámci histórie, ktoré postihli len určitú časť sveta, prípadne len krajinu vzniku. Súčasná globálna kríza je považovaná za najhoršiu krízu uplynulých desaťročí, jej pôvod siaha na americké finančné trhy a stoja za ňou faktory ako morálny hazard pri poskytovaní úverov, neúnosné zadlžovanie sa, špekulácie na finančných trhoch, tvorba neprehľadných finančných derivátov, ako aj nedostatočná regulácia. V prvej fáze krízy, tzv. finančnej krízy, bol bankový sektor celosvetovo najvýraznejšie zasiahnutou časťou ekonomiky. Finančná kríza však nezostala izolovaná v bankovom sektore. Nepriaznivá situácia na finančných trhoch sa predovšetkým kvôli ochladzovaniu úverovej aktivity cez kanál agregátneho dopytu preliala aj do reálnej ekonomiky, tzv. hospodárskej krízy. Bankový sektor vo svete tak po krátkom období určitej stabilizácie a vysporiadaní sa s vlastníctvom tzv. toxických aktív stál pred ďalším významným rizikom prameniacim z neschopnosti splácať úvery.

Takmer všetky rozvinuté krajiny boli zasiahnuté recesiou, ktorá je spojená s poklesom hospodárskej aktivity, zvyšovaním nezamestnanosti a rastúcou platobnou neschopnosťou podnikateľských subjektov ako aj obyvateľstva. Tým sa hospodárska kríza dostala naspäť do bankového sektora, ktorý po určitej stabilizácií čelila ďalšej vlne rizík vyplývajúcej z neschopnosti subjektov uhrádzať svoje záväzky.

Obe krajiny v období pred krízou zažívali roky silnej konjunktúry, avšak v priebehu krízy upadli do hospodárskej recesie. Recesia bola celosvetovým dôsledkom hospodárskej krízy, ale Česká a Slovenská republika pocítila prepad ekonomického rastu, kvôli naviazanosti svojich ekonomík na zahraničie, o to viac.

Bankový sektor sa taktiež vyvíjal v oboch krajinách veľmi podobne, v roku 1990 v rámci oboch krajín pôsobili štyri štátne peňažné ústavy, a to Komerční banka, Investiční banka, Živnostenská banka a jedna banka s rozhodujúcou majetkovou účasťou, a to

Československá obchodná banka. Bankový sektor v Slovenskej a Českej republike nebol markantne zasiahnutý finančnou krízou, nakoľko v oboch krajinách sú zaužívané silné kontrolné mechanizmy a banky sa nevystavovali rizikovým aktívam, ale v oboch krajinách musel čeliť rastúcim rizikám vyplývajúcim z hospodárskej krízy.

Je zrejmé, že hospodárska kríza mala, na rozdiel od finančnej krízy, na slovenský aj český bankový sektor vplyv. Vzhľadom na rozsah súčasnej krízy bola však situácia v sektore stále relatívne priaznivá a banky riešili rast platobnej neschopnosti klientov štandardným spôsobom, bez najmenšieho ohrozenia ich bežného fungovania. Slovenské a české banky, na rozdiel od mnohých bánk v krajinách západnej Európy, nepotrebovali žiadne záchranné balíčky od štátu, stále dokázali ako sektor dosahovať zisk a zachovať svoju likviditu a solventnosť bez väčších obmedzení.

V prostredí krízy však došlo k markantnej odlišnosti vo vývoji oboch krajín, a tou bolo prijatie eura v Slovenskej republike. Aj keď vstup Slovenska do menovej únie sprevádzali ako pozitívne, tak aj negatívne reakcie, v konečnom dôsledku je možné poznamenať, že práve prijatie eura dopomohlo slovenskej ekonomike prekonať krízu a držalo recesiu v najnižších možných hodnotách.

Súčasná globálna kríza postihla ako obyvateľstvo, tak aj podnikateľské subjekty. Predkladaná diplomová práce sa zaoberá problematikou práve v segmente malých a stredných podnikateľských subjektov. V prostredí krízy podnikateľským subjektom klesali objednávky od odberateľov, vo veľkej miere neboli schopní vymôcť svoje pohľadávky, stávali sa platobne neschopnými voči svojim záväzkom. V tomto období väčšina z nich potrebovala „finančnú injekciu“ od obchodných bánk. Diplomová práca skúma ako sa v týchto turbulentných časoch zmenila úroková politika dvoch obchodných bánk pôsobiacich v Českej republike a dvoch bánk podnikajúcich na Slovensku. Fakt, či sa banky prispôsobili vzniknutej situácií je analyzovaný konkrétne v Slovenskej sporiteľni, Tatra banke, GE Money Bank a v Československej obchodnej banke.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Kapitola prehľad súčasného stavu riešenej problematiky doma a v zahraničí je zameraná na stručné charakterizovanie bankovej sústavy Slovenskej republiky a jej dôležitosti. Druhá kapitola pojednáva o kríze ako pojme, členení kríz a stručnej histórií najvýznamnejších kríz. Osobitná pozornosť je venovaná súčasnej finančnej kríze, jej príčinám a dôsledkom.

1.1 Banková sústava

Zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (úplné znenie zákona vydané pod č. 546/2006 Z.z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) definuje banku ako právnickú osobu so sídlom na území Slovenskej republiky založenú ako akciovú spoločnosť, ktorá prijíma vklady a poskytuje úvery a ktorá má na výkon činností a udelené bankové povolenie. Iná právna forma banky sa zakazuje.

ÁRENDÁŠ (2007) popisuje banku ako špecifickú organizáciu (podnikateľský subjekt), ktorá vznikla v procese deľby práce a rozvoja trhového hospodárstva a svojou činnosťou sa špecializuje na sústreďovanie, rozdeľovanie a sprostredkovanie peňažných, platobných a úverových operácií pre svojich klientov.

Cieľom banky a úlohou jej manažmentu, podľa KLIMIKOVEJ (2006) je maximalizovať trhovú hodnotu vlastného imania akcionárov banky a vykazovať pravidelné a primerané zisky. Vývoj v tejto oblasti ukázal, že najlepšie sa hodnota majetku akcionárov meria ako trhová hodnota vlastného imania akcionárov. Trhová hodnota ekvity (equity = vlastný kapitál) banky je daná budúcou ziskovosťou banky a výškou rizika, ktoré banka prijíma pri svojich operáciách.

Podľa SERENČÉŠA (2007) bankový systém predstavuje sústavu bánk pôsobiacich v hospodárstve. Úlohy a význam bankového systému v trhovej ekonomike neustále rastú. Trhové prostredie stimuluje ekonomické subjekty na bezpečné uloženie dočasne voľných peňažných prostriedkov na ich zhodnotenie.

Bankový systém tvorí v štáte:

- spravidla centrálna banka a komerčné banky,
- súbor zákonov, pravidiel, smerníc a nariadení,
- súbor nástrojov,
- vzťahy medzi centrálnou bankou a komerčnými bankami a vzťahy k ďalším subjektom, verejnému sektoru, obyvateľstvu, podnikom a zahraničiu.

DVOŘÁK (2005) uvádza, že bankovým systémom sa rozumie súhrn bánk pôsobiacich v určitom teritóriu, spravidla v určitej krajine. Funkcie a spôsob fungovania v bankovej sústavy je determinovaný existujúcim ekonomickým systémom v danej zemi. Ďalšími faktormi, ktoré ovplyvňujú fungovanie bankovej sústavy, sú systém vzájomných väzieb medzi jednotlivými bankami, rozvinutosť finančného trhu, menová stabilita, zameniteľnosť meny, zapojenie do nadnárodných organizácií a rada ďalších.

Význam bankového systému podľa SERENČÉŠA (2007):

- zabezpečuje cenovú stabilitu,
- zabezpečuje vnútornú a vonkajšiu stabilitu meny,
- zabezpečuje stabilitu obchodných bánk,
- zabezpečuje rozvoj finančného trhu,
- podporuje aktívne využitie prostriedkov,
- znižuje transakčné náklady pri realizácií dopytu a ponuky po kapitáli,
- poskytuje finančné služby.

BEŇOVÁ (2007) rozlišuje z hľadiska inštitucionálneho oddelenia centrálnej banky od komerčnej:

a) jednostupňový bankový systém,
b) dvojstupňový bankový systém.

Pre jednostupňový bankový systém je charakteristické, že jedna banková inštitúcia je nositeľom funkcií centrálnej banky a zároveň aj funkcií komerčných bánk. Jednostupňové bankové sústavy sa vyskytujú obvykle v iných, než trhových podmienkach, a preto aj výkon funkcií centrálnej banky a komerčných bánk má formálny charakter.

Jednostupňový bankový systém nevylučuje existenciu viacerých bánk v ekonomike, sú však plne podriadené “monobanke”. Nepredstavujú samostatné trhové subjekty, ale zabezpečujú len akúsi deľbu práce svojou orientáciou na určitý druh operácií

napr. v oblasti investičnej, bytovej výstavby, poľnohospodárstva alebo zahraničného obchodu.

Dvojstupňový bankový systém predstavuje štandardnú formu usporiadania moderného bankovníctva. Je charakteristický pre väčšinu vyspelých krajín. I keď existujú mnohé odlišnosti vo formách, v akých sa jednotlivé bankové systémy vyskytujú, za hlavné považuje oddelenie centrálnej banky od komerčných bánk, vyjadrené v špecifických funkciách a cieľoch komerčných bánk oddelených od funkcií a cieľov centrálnej banky.

Banky v dvojstupňovej sústave tvorenej centrálnou (emisnou) a komerčnými bankami tvoria dominantné a nezastupiteľné postavenie na rozvoji kapitálového trhu, tvrdí BARAN (2003). Hustými sieťami pobočiek, expozitúr a predajných miest. ktoré majú, sú predurčené plniť sprostredkovateľskú úlohu predaja a kúpy cenných papierov pre malých investorov.

Banky vyvíjajú aktivity na strane vlastných obchodov – emitujú dlhodobé cenné papiere, ktoré následne uvádzajú na verejný trh. Takto rozširujú možnosti získania dlhodobých zdrojov na financovanie svojich aktivít. Asistujú si pri vydávaní nových emisií podielových cenných papierov (od spracovania ich emisných podmienok, cez ich umiestnenie na primárnom trhu, až po kótovanie spoločnosti na BCPB), ale aj pri nákupe štátnych cenných papierov a ich rozšírení medzi svojich klientov.

1.1.1 Národná banka Slovenska

Podľa zákona NR SR 566/1992 Zb. o NBS v znení neskorších predpisov sa zriaďuje Národná banka Slovenska ako nezávislá centrálna banka Slovenskej republiky. Národná banka Slovenska je súčasťou Európskeho systému centrálnych bánk; Národná banka Slovenska je aj súčasťou Eurosystému ako systému centrálneho bankovníctva eurozóny v rámci Európskeho systému centrálnych bánk.

Hlavným cieľom Národnej banky Slovenska je udržiavanie cenovej stability. Za tým účelom Národná banka Slovenska

a) podieľa sa na spoločnej menovej politike, ktorú určuje Európska centrálna banka pre eurozónu,

b) vydáva eurobankovky a euromince podľa osobitných predpisov platných v eurozóne pre vydávanie eurobankoviek a euromincí,

c) podporuje plynulé a hospodárne fungovanie platobných systémov, riadi, koordinuje a zabezpečuje peňažný obeh v rozsahu ustanovenom týmto zákonom a osobitnými predpismi,
d) udržiava devízové rezervy, disponuje s nimi a uskutočňuje devízové operácie, pričom pri uskutočňovaní operácií v rámci Eurosystému postupuje podľa osobitných predpisov platných pre operácie Eurosystému,
e) vykonáva ďalšie činnosti podľa tohto zákona a osobitných zákonov.

NBS prestala v roku 2009 rozhodovať o menovej politike. Túto úlohu prebrala po vstupe krajiny do eurozóny Európska centrálna banka. Slovenskej centrálnej banke zostal ako hlavná úloha dohľad nad finančným trhom, vysvetľuje MRAVCOVÁ (2009) a dodáva, že Národnej banke zostali, samozrejme, aj ďalšie úlohy, aj keď nie v plnom rozsahu. Napríklad správa devízových rezerv, starosť o obeh hotovosti či platobný styk.

Postavenie Európskej centrálnej banky vo vzťahu k centrálnym bankám krajín EÚ je veľmi špecifické. Európska centrálna banka je vrcholnou inštitúciou tak Európskeho systému centrálnych bánk, ako aj Eurosystému, vysvetľujú autorky KOTLEBOVÁ a CHOVANCOVÁ (2010). Z hľadiska rozdelenia právomocí medzi centrálnou bankou, štátom a orgánmi EÚ, Európska únia predpisuje Európskej centrálnej banke, ako aj ostatným centrálnym bankám vysoký stupeň nezávislosti.

Národné centrálne banky dopĺňajú štruktúru Eurosystému a ESCB, pričom plnia eurosystémové aj neeurosystémové funkcie. Národné banky v Eurosystéme plnia obidva typy funkcií, národné centrálne banky mimo eurozóny, ale v EÚ plnia len neeurosystémové funkcie – majú výnimku v menovej politike, t. j. sú v nej samostatné. V každom prípade majú vlastnú subjektivitu oddelenú od právnej subjektivity ECB – sú zriadené a fungujú na základe vlastnej legislatívy, prijatej na úrovni štátu.

1.1.2 Komerčné banky

Portál EUROEKONÓM definuje banku ako finančného sprostredkovateľa prijímajúceho vklady spravidla splatné na požiadanie alebo v krátkej výpovednej lehote, z ktorých poskytuje úvery alebo nakupuje rôzne finančné aktíva (cenné papiere, drahé kovy, cennosti). Je finančná inštitúcia, ktorá prijíma vklady a poskytuje úvery. Okrem toho

vykonáva ďalšie činnosti. Na výkon všetkých týchto činností má Národnou bankou Slovenska udelené bankové povolenie.

Podľa BEŇOVEJ (2007) je komerčná banka špecifickým podnikateľským subjektom, zameraným na dosahovanie zisku pri zohľadnení primeraného rizika podnikania v oblasti bankovníctva.

HORVÁTOVÁ (2000) vymedzuje úlohy komerčnej banky nasledovne:

- prijímať vklady,
- poskytovať úvery,
- vykonávať platobný styk,
- ovplyvňovať emisiu úverových peňazí,
- zabezpečovať finančné sprostredkovanie.

GRÚŇ (2001) definuje základné funkcie komerčnej banky odlišne:

- sústreďovanie dočasne voľných peňažných prostriedkov,
- vydávanie bankoviek a mincí (emisie),
- poskytovanie úverov právnickým a fyzickým osobám,
- uskutočňovanie platobného styku,
- uskutočnenie sprostredkovateľských peňažných a kapitálových operácií,
- financovanie väčších investičných akcií,
- úschova cenných predmetov.

BELÁS (2005) tvrdí, že komerčná banka pri svojej činnosti musí dodržiavať okrem pravidiel, ktoré ustanovuje centrálna banka a inštitúcie bankového dohľadu, základné zásady činnosti komerčnej banky:

a) zásada rentability – komerčná banka sa snaží, podobne ako iné podnikateľské subjekty, dosiahnuť maximálne výnosy pri minimálnych nákladoch,
b) zásada likvidity – znamená schopnosť banky plniť záväzky voči klientom v akomkoľvek okamihu. Táto zásada je v istom protiklade k zásade rentability, pretože prílišná preferencia likvidity môže viesť banku k nízkej rentabilite,
c) zásada solventnosti – schopnosť platiť záväzky vo vzťahu k tým subjektom, ku ktorým vznikajú (dodávateľom, zamestnancom a podobne),

d) zásada bezpečnosti – schopnosť banky úspešne vykonávať manažment rizika – napríklad úverové a úrokové riziko, devízové riziko, inflačné riziko, geopolitické riziko.

1.1.2.1 Bankové operácie

Bankové operácie je možné definovať ako súhrn jednotlivých činností, ktoré vykonávajú banky pre podnik, organizácie, fyzické osoby a iné peňažné ústavy. Členenie bankových operácií je nasledovné (BEŇOVÁ, 2007):

- Pasívne operácie
- Aktívne operácie
- Platobný styk (operácie môžu mať charakter aktívny pasívny, aj bilančne neutrálny).

Okrem základného okruhu operácií vykonávajú banky celý rad ďalších operácií. Ide o vedľajšie a pomocné operácie, ktoré súvisia so základnými bankovými operáciami, sprostredkovateľské služby, emisná činnosť, depozitné operácie, operácie na medzibankovom trhu, devízové operácie, zabezpečovacie operácie, konzultácie, poradenstvo, expertízne služby a pod.

Podľa KUDZBELA (2000) pri pasívnych operáciách banka zhromažďuje finančné zdroje, teda peniaze prichádzajúce do banky a pre banku znamenajú záväzok. Patrí sem napr. emisia cenných papierov bankou, ktorou banka získa kapitál. BELÁS (2005) dopĺňa, že cieľom týchto obchodov je získať kvantitatívne dostatočnú a kvalitatívne optimálnu štruktúru zdrojov pre financovanie aktívnych bankových obchodov, pod ktorými rozumieme poskytovanie úverov, investície do cenných papierov a ďalšie druhy bankových operácií prostredníctvom ktorých banka vytvára zisk.

SERENČÉŠ (2008) popisuje aktívne operácie sú hlavne úverové obchody bánk, kedy banke zverené dočasne voľné prostriedky klientely – v domácej mene, v cudzej mene, cudzích menách – využívajú vo svojej úlohe veriteľa a požičiavajú ich formou návratných úverov podľa vopred dohodnutých úverových podmienok. Úvery krátkodobé, strednodobé a dlhodobé slúžia k financovaniu prevádzky, investičnej činnosti dlžníckych podnikov

alebo sú zamerané k určitému účelu. Čiže aktívne operácie znamenajú podnikateľské aktivity banky. Klient sa na týchto operáciách podieľa v oblasti poskytovania úveru.

Aktíva bánk:

- primárne rezervy (povinné a pracovné),
- sekundárne rezervy (krátkodobé cenné papiere),
- úvery a pôžičky,
- investície (cenné papiere).

Neutrálne operácie predstavujú sprostredkovateľské služby, ktoré majú podobu výnosov z rozličných druhov bankových činností, akými sú napr. výnosy z devízových a zmenárenských činností, výnosy z obchodovania s cennými papiermi a pod., vysvetľuje KUDZBEL (2000).

Schéma 1: Operácie komerčných bánk

Pasívne operácie	**Aktívne operácie**
• Získavanie zdrojov • Získavanie imania banky • Vytváranie rezerv	• Použitie získaných zdrojov a bankové obchody • Zabezpečenie likvidity • Investovanie do majetku • Vytváranie opravných položiek k rizikovým pohľadávkam
Mimobilančné (ostatné bankové) operácie	
• Platobný styk • Devízové a zmenárenské operácie • Alternatívne formy financovania (faktoring, forfaiting, leasing) • Úschovné a obstarávacie operácie • Poradenstvo	

Zdroj: Dufala (2006)

Aktívne operácie sú operácie, ktoré sa týkajú aktív banky, a sú to (BOUŠKOVÁ, 2006):

- úverové operácie

- investičné činnosti bánk.

HORVÁTOVÁ (2000) zovšeobecňuje zmeny úrokovej sadzby a jej vplyv na aktíva a pasíva, citlivých na úrokové sadzby. Rast úrokovej sadzby spôsobuje zníženie zisku, ak má banka viac pasív citlivých na úrokovú sadzbu než aktív citlivých na úrokovú sadzbu. Naopak rast úrokovej sadzby spôsobuje zvýšenie zisku, ak má banka viac aktív citlivých na úrokovú sadzbu než pasív citlivých na úrokovú sadzbu.

Pokles úrokovej sadzby spôsobuje zníženie zisku, ak má banka viac aktív citlivých na úrokové sadzby než pasív citlivých na úrokové sadzby. Zisk sa zvyšuje v prípade, ak má banka prevahu pasív citlivých na úrokové sadzby nad citlivými aktívami.

Menové prostredie, ktoré nastalo v USA, resp. eurozóne, napomáha bankám k finančnému uzdraveniu, vysvetľuje TÓTH (2009). Na Slovensku však ziskovosť bánk klesla a zrejme to nie je dané len eurom, a teda výpadkom príjmov z devízových operácií.

Autor ďalej objasňuje, že v prostredí vysokých sadzieb banky trpia. Predpokladom je, že úrokové náklady za depozitá sú zväčša odvodené od krátkodobej variabilnej sadzby a ponúkanie úverov je za fixnú dlhodobú sadzbu. Ak sú krátkodobé sadzby vysoké, znamená to väčšinou klesajúcu úrokovú krivku (čiže dlhšie splatnosti majú nižšiu úrokovú sadzbu). Klesajúca krivka potom, tento klasický business model ničí a vysoké úročenie navyše zvyšuje pravdepodobnosť nesplácania. Nízke úroky dovoľujú realizovať viac podnikateľských projektov a úverov pre domácnosti.

1.2 Finančná kríza

HVOZDÍKOVÁ (2008) definuje krízu ako „rizikové“ oblasti (v literatúre často označované zjednodušene spoločným termínom „krízy“). ktoré bezpochyby predstavujú takú skupinu aktuálnych trendov vývoja globalizovanej ekonomiky, ktoré zásadným spôsobom formujú podmienky reálnej konkurenčnej schopnosti národných ekonomík, ale i ostatných subjektov ekonomickej reality, a to sformovaním celkom nových nárokov na tvorbu stratégie ich konkurencieschopnosti a na schopnosť ich adaptácie.

MUSÍLEK (2004) chápe finančnú krízu ako výrazné zhoršenie veľkej väčšiny finančných indikátorov, prejavujúce sa nedostatočnou likviditou finančného systému, rozsiahlou

insolventnosťou finančných inštitúcií, nárastom volatility výnosových mier finančných inštrumentov, výrazným poklesom hodnoty finančných a nefinančných aktív a podstatným znížením rozsahu alokácie úspor vo finančnom systéme.

Medzi základné príčiny, ktoré objasňujú príčiny finančných kríz autor zaraďuje:

- nadmernú úverovú expanziu,
- chybnú makroekonomickú politiku,
- nadmernú finančnú liberalizáciu,
- finančnú paniku,
- spľasknutie cenovej bubliny,
- zlyhanie trhu,
- nadmerný príliv zahraničného kapitálu,
- inštitucionálnu nedokonalosť ekonomiky,
- hospodárske cykly a štrukturálne problémy,
- iné faktory.

Finančná kríza je v podstate vždy krízou likvidity a solventnosti jednotlivých subjektov trhu, tvrdí VLACHYNSKÝ (2008). Tá súčasná má pôvod na hypotekárnom trhu v USA. Postavenie Slovenska v prostredí finančnej krízy je dané prioritne tým, že je súčasťou Európskej únie a od začiatku roka ja členom eurozóny. Preto problémy eurozóny sa stávajú aj problémami Slovenska. Pritom je slovenská ekonomika veľmi otvorená, jej prosperitu výrazne ovplyvňujú výsledky zahraničného obchodu.

Podľa MISHKINA (2004) je možné finančnú krízu definovať ako významnú poruchu na finančných trhoch, prejavujúcu sa výrazným poklesom cien aktív a krachmi množstva finančných i nefinančných spoločností. Za príčiny vzniku krízy považuje:

- <u>nárast úrokových sadzieb</u>, ktorý môže spôsobiť problémy pri úveroch s pohyblivou úrokovou sadzbou a významný pokles úverovej aktivity, ktorý sa prejaví na poklese investícií, finančných trhov a ekonomickej aktivity,
- <u>nárast neistoty</u> môže na finančných trhoch spôsobiť napríklad krach významnej finančnej alebo nefinančnej inštitúcie, výsledkom je pokles na akciových trhoch a neochota požičiavať a investovať,

- problémy v bankovom sektore, ktorý je náchylný na systémové riziko, problémy jednej banky sa môžu ľahko rozšíriť na ostatné a vznikne panika, ktorá má negatívne dopady na celý finančný systém,
- fiškálna nerovnováha môže vytvoriť obavy ohľadom schopnosti štátu splniť si svoje záväzky, čo sa prejaví ťažkosťami pri financovaní dlhu a nestabilnou situáciou vo finančnom systéme krajiny.

Autori LAWSON a ZIMKOVÁ (2008) tvrdia, že finančné krízy sa v histórií ľudstva odohrávali často a v novodobej histórií je svetové hospodárstvo náchylnejšie na finančný kolaps. Finančné krízy idú ruka v ruke s ekonomickými krízami a nevyhýbajú sa ani vyspelým ekonomikám (USA, Veľká Británia, Japonsko), ani veľmi rýchlo rastúcim a perspektívnym trhom (novoindustrializované krajiny v Ázií, Rusku, Českej republike). Je to dané prudkosťou a nevyrovnanosťou tempa hospodárskeho rastu, chybnými makroekonomickými zásahmi, slabými miestami pôsobenia „zákona trhu“, či nedostatočnou reguláciou finančného trhu.

Finančné krízy a ich riešenie je spojené najmä s obrovskými výdajmi zo štátnych rozpočtov. Štátna sanácia a záchrana finančných inštitúcií je často spojená s nárastom verejného dlhu, čo má negatívny dopad nielen na reálnu ekonomiku, ale podnecuje aj vznik výraznej peňažnej nerovnováhy s inflačnými impulzmi. (MUSÍLEK, 2004) .

1.2.1 Typy finančných kríz

EICHENGREEN a BORDO (2002) uvádzajú tri typy kríz, a to bankovú, menovú a kombinovanú, tzv. twin alebo dvojitú krízu, ktorá súčasne zahŕňa prvky menovej aj bankovej krízy.

Finančnú krízu je možné dekomponovať na jednotlivé, dielčie krízy, medzi ktoré je možné zaradiť (MUSÍLEK, 2004):

- úverovú krízu,
- krízu likvidity
- menovú krízu (devízovú) a
- investičnú krízu.

V období vytvárania a prepuknutia finančnej krízy často dochádza k prepletaniu a prekrývaniu dielčích kríz. Preto býva spravidla veľmi obtiažne presné a jednoznačné segmentovanie finančnej krízy.

KOTLEBOVÁ a CHOVANCOVÁ (2010) uvádzajú nasledovné členenie finančných kríz:

- menovú krízu, ktorá vzniká ako dôsledok špekulatívnych útokov na domácu menu prostredníctvom devízového kurzu, čo môže viesť k depreciácií. Centrálna banka v záujme ochrany vlastnej meny musí intervenovať na úkor devízových rezerv alebo výrazne zvýšiť úrokovú sadzbu.
- krízu zahraničného dlhu, ktorá vzniká, ak štát stráca schopnosť obsluhy svojho zahraničného dlhu, či už vládneho alebo súkromného. V praxi to znamená, že štát nie je schopný splácať úroky a istinu zahraničného dlhu, ktorý okrem zahraničných úverov tvoria aj štátne dlhopisy emitované na zahraničných trhoch, resp. v zahraničnej mene.
- systémovú krízu vidia ako najhorší druh krízy, lebo sa prepájajú problémy na trhu aktív (akcií a nehnuteľností) so spomalením rastu reálnej ekonomiky. Prejavuje sa rastom nezamestnanosti, poklesom ekonomickej aktivity a rastom verejného dlhu.
- bankovú krízu, ktorá vzniká v dôsledku zlyhania bánk, napríklad pri náhlom a výraznom výbere vkladov zrušia banky vnútornú konvertibilitu svojich pasív.

JÍLEK (2000) vysvetľuje, že medzinárodný menový fond označuje za bankovú krízu (banking crisis) také problémy bankového systému, kde platí aspoň jedna z nasledujúcich podmienok:

- pomer nevhodných aktív k celkovým aktívam bankového systému prevýšil 10%,
- náklady na záchranu bánk prevýšili 2% HDP,
- vláda reagovala na problémy bankového systému zmrazením vkladov, v dôsledku čoho došlo k bankovej panike, alebo reagovala zavedením bankových prázdnin, alebo poskytla záruky na vklady v bankách.

V priebehu histórie sa odohralo viacero globálnych bankových kríz. Autori REINHART a ROGOFF (2008) vypracovali štúdiu, v ktorej analyzovali bankové krízy od roku 1800 po rok 2008 (viď. tabuľka 1). Za najstaršiu bankovú krízu vo vyspelých krajinách považujú krízu vo Francúzsku v roku 1802, v prípade rozvíjajúcich sa štátov krízu v Indií v 1873.

Autori sa dopracovali k záverom, podľa ktorých prechádzali krízou častejšie vyspelé ekonomiky, počet kríz sa výrazne znížil po druhej svetovej vojne, ale zvýšil sa v prípade rozvíjajúcich sa ekonomík. S rozvojom finančných trhov sa počet výskytov kríz zvyšoval.

Tabuľka 1: Globálne bankové krízy (1890 – 2008)

Obdobie bankových kríz	Zasiahnuté krajiny	Komentár
1890 – 1891	Argentína, Brazília, Čile, Portugalsko, Veľká Británia a USA	run na argentínske banky, Baring Brothers ohlásili krach
1907 – 1908	Čile, Dánsko, Francúzsko, Taliansko, Japonsko, Mexiko, Švédsko, USA	pokles cien medi spôsobil insolventnosť trustových spoločností (kvázi bánk) v New Yorku
1914	Argentína, Belgicko, Brazília, Francúzsko, India, Taliansko, Japonsko, Holandsko, Nórsko, Veľká Británia a USA	vypuknutie prvej svetovej vojny
1929 – 1931	Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Grécko, Taliansko, Portugalsko, Španielsko, Švédsko, USA, Argentína, Brazília, Čína, India, Mexiko	51% kolaps cien komodít v rokoch 1928 – 1931, reálne úrokové sadzby v USA vzrástli na 13 %
1981 – 1982	Argentína, Čile, Kolumbia, Kongo, Ekvádor, Egypt, Ghana, Mexiko, Filipíny, Turecko, Uruguaj	1979 – 1982, ceny komodít klesli o 40%. Reálne úrokové sadzby v USA poklesli o 6% - najväčší pokles od roku 1933. Začiatok dekády dlhodobej dlhovej krízy v rozvíjajúcich sa ekonomikách
1987 – 1988	veľa malých, najmä nízkopríjmových krajín, najviac subsaharská Afrika	ukončenie dekády dlhodobej dlhovej krízy
1991 – 1992	Česká republika, Fínsko,	prasknutie cenovej bubliny v prípade

	Grécko, Japonsko, Švédsko, Alžírsko, Brazília, Egypt, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Slovensko, Gruzínsko	nehnuteľností a cenných papierov v severských krajinách a v Japonsku; viaceré tranzitívne krajiny nastúpili na proces liberalizácie a stabilizácie ekonomík
1994 – 1995	Argentína, Bolívia, Brazília, Ekvádor, Mexiko, Paraguaj, Azerbajdžan, Chorvátsko, Kamerun, Litva	mexická „tequila“ kríza spôsobila prvé vlnobitie v oblasti prílevu kapitálu na rozvíjajúce sa trhy od deväťdesiatych rokov 20. storočia
1997 – 1998	Hongkong, Indonézia, Malajzia, Filipíny, Taiwan, Thajsko, Vietnam, Kolumbia, Ekvádor, El Salvádor, Maurícius, Rusko, Ukrajina	druhý a posledný úder kapitálovým tokom rozvíjajúcich sa ekonomík
2007 – súčasnosť	Nemecko, Maďarsko, Island, Írsko, Japonsko, Španielsko, Veľká Británia, USA a zvyšok sveta	spľasnutie cenovej bubliny v USA na trhu s druhotriednymi hypotékami

Zdroj: Reinhart – Rogoff (2008)

1.2.2 História finančných kríz

Medzi najvýznamnejšie krízy, ktoré sa odohrali v minulosti, sú odborníkmi považované:

- Veľká hospodárska kríza (1929 – 1933)
- Dlhová kríza (1982)
- Mexická kríza (1994 – 1995)
- Ázijská kríza (1997 -1998)
- Kríza v Rusku (1997 – 1998)
- Kríza v Brazílii (1998)
- DOT.com kríza v USA
- Súčasná globálna finančná kríza

1.3 Súčasná globálna finančná kríza

Krízu zapríčinilo viacero faktorov, ktorých vzájomná kombinácia spolu s makroekonomickými nerovnováhami a prepojenosťou finančných trhov určili hĺbku krízy a jej dôsledky.

Pred vypuknutím krízy zažívala väčšina sveta vysoký rast, nízku infláciu, rýchlo rástol objem medzinárodných finančných tokov. Prvé prejavy krízy bolo možné pozorovať v roku 2007 v Spojených štátoch amerických, ktoré sa „vďaka“ globalizácií svetových ekonomík rozšírili celosvetovo.

Autori sa zhodujú na tom, že súčasná globálna finančná kríza je najhoršou krízou od Veľkej hospodárskej krízy v rokoch 1929 – 1933 a miestom jej vzniku sú USA. Avšak názorovo sa rozchádzajú pri ostatných detailoch ohľadom krízy ako začiatok krízy, príčiny jej vzniku atď.

1.3.1 Príčiny súčasnej globálnej finančnej krízy

KOHOUT (2009) tvrdí, že už v marci 2007 trhy a úrady vedeli o hroziacej hypotekárnej kríze. Avšak nechceli si problém pripustiť. Prvé zakolísanie sa dostavilo na prelome júla a augusta 2007. Vtedy si krízu prvýkrát všimli kapitálové trhy. Nie všetky, len úzky segment trhov s rizikovými dlhopismi odvodenými od rizikových hypoték cestou sekuritizácie.

Autori FOSTER a MAGDOFF (2009) pokladajú za začiatok veľkej finančnej krízy koniec leta 2007, kedy došlo ku krachu dvoch hedgeových fondov investičnej banky Bear Stearns.

Podľa BAČIŠINA (2007) sa príznaky prehlbujúcej krízy hypotekárneho financovania datujú pondelkom 2. apríla 2007, keď skrachovala americká hypotekárna spoločnosť New Century Financial, ktorá poskytovala hypotekárne úvery nespoľahlivým veriteľom.

KOTLEBOVÁ a CHOVANCOVÁ (2010) považujú za epicentrum problémov, ktoré spôsobili prepuknutie súčasnej globálnej krízy, trh druhotriednych hypoték v USA. Taktiež dodávajú, že za finančnú krízu je zodpovedný aj Federálny rezervný systém USA, a to svojou uvoľnenou politikou, ktorú začal realizovať po doznení DOT.com krízy.

Podľa MISHKINA (2009) sú hlavné faktory, ktoré vyvolali globálnu finančnú krízu zlé riadenie, tzv. mismanažment finančných inovácií, vznik a následné prasknutie cenovej bubliny aktív a deterioráciu bilancií finančných inštitúcií.

SMILEY (2009) siaha svojimi tvrdeniami do dávnejšej minulosti. Za príčinu pokladá to, že po teroristických útokoch z 11. septembra 2001 Fed napumpoval do bankového systému rezervy nízkymi úrokovými sadzbami, keď svoju základnú úrokovú sadzbu držal vo výške jedno percento takmer dva a pol roka. Táto monetárna politika spustila obrovskú expanziu v sektore bytovej výstavby – „realitnú bublinu“. Oživenie, odhliadnuc od bytového sektora, bolo podstatne pomalšie, než aké Fed chcel či očakával. Nemohol pokračovať v pumpovaní rezerv do bankového systému . Z toho dôvodu od začiatku roka 2004 do začiatku roka 2006 zvýšil základnú úrokovú sadzbu na podstatne bežnejšiu mieru päť percent. Tento nárast znamenal koniec realitnej bubliny vytvorenej Fedom. Veritelia sa dostali do problémov a cenné papiere vydané v čase politiky nízkych úrokov Fedu sa stali časovanou bombou. Tá vybuchla na jeseň roka 2008.

Úverová kríza naplno prepukla v auguste 2007 a spôsobila nekoordinovaný pád veľkej špekulatívnej cenovej bubliny na americkom hypotekárnom trhu, myslí si BALKO.
Problémy sa preniesli aj do nehypotekárnych úverov, keďže banky sa snažili neposkytovať nielen hypotekárne, ale aj ďalšie úvery rizikovejším klientom. Ku kríze prispela kombinácia nízkych úrokových sadzieb (devíza centrálnej banky) a vysokého prílevu zahraničného kapitálu na americký trh začiatkom 90. rokov minulého storočia. To rýchlo zvyšovalo prístupnosť k úverom a banky s vysokými prebytkami peňazí začali postupne ponúkať pôžičky aj obyvateľstvu s nižšími príjmami.

1.3.2 Dôsledky súčasnej globálnej finančnej krízy

Slovenská a Česká republika sú otvorenými ekonomikami, ktoré finančná kríza ovplyvnila najmä prostredníctvom zníženého dopytu po výrobkoch a službách zo strany zahraničných ekonomík.

MENBERE (2009) vysvetľuje, že slovenskej ekonomike v čase krízy pomohlo jasné smerovanie do eurozóny a od 1. januára 2009 členstvo v nej. Česká republika dokázala lepšie odolávať kríze vďaka makroekonomickej rovnováhe a nižšiemu objemu úverov. Autor dodáva, že napriek zvratu vo vývoji v posledných mesiacoch dosiahol HDP za rok 2008 ešte vcelku uspokojivé úrovne, na Slovensku v hodnote 6,4%. V prvom štvrťroku 2009 slovenská ekonomika medziročne klesla vo väčšej miere ako (- 5,6%) než susedná česká (- 3,4%).

V menovej ekonomike vo svete nastala éra nekonvenčnej menovej politiky, tvrdia autorky KOTLEBOVÁ a CHOVANCOVÁ (2010). Centrálne banky s úmyslom zachrániť potápajúci sa finančný trh dodávajú na trh likviditu v rôznych podobách, či sú to už repo obchody alebo swapové operácie, len aby doplnili chýbajúce zdroje s problémami sa trápiacim komerčným bankám. Zaujímavé však bolo, že aj keď centrálne banky vo väčšine krajín sveta kľúčové úrokové sadzby znížili, komerčné banky tak neurobili pri svojich operáciách, ale, naopak, sprísnili úverové štandardy, čím sa stali úvery pre klientov ešte nedostupnejšie.

Jednou z ústredných tém ekonomického vývoja nielen v roku 2010, ale aj v dlhodobom horizonte, a nielen na Slovensku, ale v celom svete, bude vývoj verejných financií. Drvivá väčšina vlád počas tohto roka popustila uzdu rozpočtovému hospodáreniu, čo viedlo k výraznému nárastu deficitov. Spolu s postupným plánom konsolidácie verejných financií v nasledujúcich rokoch tak dôjde k silnému nárastu verejného dlhu, v mnohých krajinách až ku kritickým úrovniam. Počas roka 2009 sme však boli vo fáze, keď väčšia časť ekonómov, ale aj obchodníkov na finančných trhoch, bola ochotná tento vývoj aspoň v istej miere akceptovať. Autor PREGA (2010) predpokladá, že centrálne banky budú nútené pristúpiť k sťahovaniu likvidity, ktorú dostali do sektora v priebehu roku 2009. Schopnosť refinancovať svoje záväzky pre vlády so zlým hospodárením sa tam môže výrazne sťažiť. Ceny refinancovania dlhu bude navyše zvyšovať aj čakávaný mierny rast eurových benchmarkových úrokových sadzieb a výnosov.

Podľa názoru ekonóma BAGUSA (2010) sa kríza momentálne nachádza v recesií v tvare L. Nedošlo ešte k očiste od chybných investícií, nezamestnanosť zostáva vysoká a banky sú stále umelo podopierané centrálnymi bankami. Kým však nedôjde k uvedenej očiste,

k opätovnému spruženiu trhu výrobných faktorov a kým banky nezlepšia svoje bilancie, nebude tu žiaden udržateľný rast.

Zvyšujúca sa nezamestnanosť, inflácia – stagflácia a rozdielnosť vnímania budúceho vývoja sa odrazili aj v reakciách hlavných centrálnych bánk, sumarizuje dôsledky krízy DOBŠOVIČ (2011). Fed prehodnocuje svoju kľúčovými sadzbami smerom nadol, ECB pociťuje vyššie inflačné tlaky, už menej hrozbu hospodárskej krízy, a preto reaguje zvyšovaním úrokovej sadzby.

2 Cieľ práce

Cieľom predkladanej diplomovej práce je posúdenie vplyvu finančnej krízy na vývoj úrokovej politiky vo vybraných bankách na Slovensku a v Českej republike. Za predmet výskumu boli zvolené komerčné banky, ktoré patria v oboch krajinách medzi banky s vedúcim postavením, konkrétne Slovenská sporiteľňa, a. s., Tatra banka, a. s., GE Money Bank, a. s. a Československá obchodná banka, a. s..

Diplomová práca zahŕňa porovnanie ekonomických podmienok na Slovensku a v Českej republike ako východiskového stavu pre posúdenie vplyvu finančnej krízy na bankový sektor v daných krajinách, porovnanie faktorov, ktoré môžu byť príčinou rozdielneho vývoja úrokových politík v uvedených krajinách a stručnú charakteristiku vybraných bankových subjektov. Ďalšia podkapitola je venovaná porovnaniu vybraných produktov z produktového portfólia komparovaných bánk zo segmentu malé a stredné podniky a následné hodnotenie vplyvu finančnej krízy na vývoj úrokovej politiky v určenom časovom období (2006-2010).

Pre dosiahnutie stanoveného cieľa bolo potrebné stanoviť niekoľko čiastkových cieľov:

1. porovnanie stavu ekonomického prostredia v daných krajinách v predkrízovom období a v období krízy (2006 -2010),
2. identifikácia a komparácia faktorov, ktoré môžu byť príčinou rozdielneho vývoja úrokových politík na Slovensku a v Českej republike,
3. stručná charakteristika vybraných bankových subjektov,
4. identifikácia a komparácia najvýznamnejších vkladových a úverových produktov vybraných bánk určených pre malé a stredné podniky,
5. hodnotenie vplyvu finančnej krízy na úrokovú politiku vo vybraných bankách.

Praktický význam práce spočíva v zhodnotení vývoja úrokovej politiky vybraných bánk v prostredí ekonomík, ktoré sa dlhodobo vyvíjali podobne, avšak v období finančnej krízy došlo k viacerým významným zmenám ako napríklad vstupu Slovenska do Eurozóny. Daný fakt významne ovplyvnil vývoj ekonomického rastu Slovenska v prostredí

krízy. Cieľom práce je zhodnotiť vývoj v turbulentných časoch globálnej krízy najmä v oblasti úrokovej politiky bánk so zameraním sa na najvýznamnejšie vkladové a úverové produkty vybraných bánk. Pre potreby diplomovej práce bol zvolený zo segmentu vkladových produktov termínovaný vklad pre právnické osoby (malé a stredné podniky), kde je predmetom skúmania zmena úrokových sadzieb v prostredí krízy a jej možná súvislosť so sťahovaním likvidity bankami alebo vstupom Slovenska do Eurozóny.

Z úverových produktov boli vybrané preklenovacie úvery pre poľnohospodárov a kontokorentné úvery pre malých a stredných podnikateľov.

3 Metodika práce

Metodika diplomovej práce vychádza zo stanoveného cieľa, a to zistiť, aký je vplyv súčasnej globálnej krízy na vývoj úrokovej politiky bánk v Českej republike a na Slovensku. Vybranými bankami sa stali dve slovenské banky, a to Slovenská sporiteľňa, a. s. a Tatra banka, a. s. a GE Money Bank, a. s. a ČSOB, a. s. podnikajúce v Českej republike. V práci sú využité viaceré metódy.

Pracovné postupy

Pri písaní diplomovej práce a pri získavaní údajov a informácií na jej spracovanie bol zvolený nasledovný metodický postup:

1. Vypracovanie retrospektívnej rešerše k danej problematike
2. Štúdium odbornej a vedeckej literatúry o súčasnom stave riešenej problematiky doma a v zahraničí
3. Vypracovanie teoretickej časti vlastnej práce na základe získaných poznatkov
4. Štúdium a analýza materiálov a podkladov
5. Spracovanie získaných informácií
6. Zhodnotenie výsledkov a formulovanie záverov diplomovej práce

Diplomová práca je rozdelená na teoretickú a praktickú časť. V teoretickej časti sú zhrnuté názory autorov na danú problematiku doma aj v zahraničí. Praktická časť zahŕňa porovnanie stavu ekonomiky v Českej republike a na Slovensku, identifikáciu a komparáciu faktorov ktoré môžu byť príčinou rozdielneho vývoja úrokových politík. V praktickej časti sú taktiež stručne charakterizované vybrané bankové subjekty a identifikované a porovnané ich najvýznamnejšie vkladové a úverové produkty. Na záver je zhodnotení vplyv finančnej krízy na úrokovú politiku bánk.

Spôsob získavania údajov a ich zdroje

Po získaní prehľadu o riešenej problematike doma aj v zahraničí boli potrebné podkladové údaje čerpané z nasledovných zdrojov:

- Primárne zdroje:
    - úrokové sadzby vybraných produktov vybraných bánk v časovom intervale od roku 2006 do roku 2010
    - osobné rozhovory s predstaviteľmi manažmentu a ostatnými pracovníkmi bánk,
- Sekundárne zdroje:
    - štúdium odbornej literatúry týkajúcej sa danej problematiky doma aj v zahraničí,
    - odborné periodiká,
    - internet
    - interné zdroje bánk
    - ďalšie dokumenty bánk ako výročné správy, informačné letáky o produktoch.

Použité metódy vyhodnotenia a interpretácie výsledkov

V predkladanej diplomovej práci bola použitá metóda výpočtu aritmetického priemeru z dôvodu lepšej komparácie získaných výsledkov.

$$\bar{x} = \sum_{i=1}^{n} \frac{x_i}{n}$$

V diplomovej práci boli použité nasledovné metódy:

- metóda riadeného rozhovoru slúži ako nástroj na získavanie informácií na základe vopred pripravených otázok.
- metóda analýzy znamená myšlienkový alebo skutočný rozklad nejakého predmetu alebo javu na jeho základné prvky.
- metóda komparácie je využívaná ako nástroj porovnávania údajov a javov, ktoré majú spoločné črty
- metóda syntézy sa využíva ako nástroj poznania skúmaného objektu.
- metóda selekcie je metóda výberu podľa vopred určených kritérií.

- metóda dedukcie využívaná ako metóda poznania od všeobecného k osobitnému, od celku k častiam.
- grafické, schematické zobrazenia, tabuľky.

4 Výsledky vlastnej práce

Predmetom kapitoly je porovnanie ekonomického prostredia v Slovenskej a Českej republike v období pre krízou a v krízovom období, identifikovanie a porovnanie faktorov, ktoré môžu byť príčinou rozdielneho vývoja úrokovej politiky vo vybraných bankách.

V ďalších podkapitolách sú identifikované dva podnikateľské subjekty zo Slovenskej republiky a dva z Českej republiky. Vplyv súčasnej krízy na úrokovú politiku bánk bude prezentovaný prostredníctvom vybraných vkladových a úverových produktov.

4.1 Porovnanie ekonomického prostredia v Slovenskej a Českej republike v období pred krízou a v krízovom období

Slovenská a Česká republika sú vo viacerých ohľadoch veľmi podobné krajiny, čo do istej miery pramení aj zo spoločného historického pozadia. Dôkazom toho je aj spoločný vývoj bankovej sústavy v oboch krajinách, veď v roku 1990 tu pôsobili 4 štátne peňažné ústavy, a to Komerční banka, Investiční banka, Živnostenská banka a a banka s rozhodujúcou majetkovou účasťou – ČSOB.

Taktiež vývoj ekonomického prostredia Slovenskej a Českej republiky je v dlhodobom horizonte veľmi podobný. Pramení to zo spoločných historických koreňov oboch krajín. Avšak v posledných rokoch, najmä v krízovom období, dochádza k viacerých odlišnostiam v rámci vývoja. O jednotlivých faktoroch, ktoré spôsobili odlišnosti v rámci ekonomického prostredia oboch krajín a mohli byť príčinou odlišného vývoja úrokových politík, pojednávajú nasledujúce podkapitoly.

4.1.1 Vstup Slovenska do Eurozóny

Jedným z markantných rozdieloch vo vývoji bol 1. január 2009, kedy Slovensko vstúpilo do Eurozóny a zaviedlo spoločnú menu euro. Českú republiku tento krok ešte len čaká, dôvodom neustáleho odsúvania termínu prijatia eura je nespĺňanie konvergenčných (maastrichtských) kritérií.

Pôvodne Česká republika plánovala prijatie eura 1. januára 2010 tzv. veľkým treskom v priebehu jedného dňa, ale kvôli zlému stavu verejných financií a neuskutočneniu potrebných reforiem výdajov štátneho rozpočtu bolo prijatie o niekoľko rokov posunuté.

Ďalším termínom mal byť rok 2012, koncom roku 2007 však predseda vlády Mirek Topolánek uviedol, že vzhľadom na nedokončenú reformu dôchodkového a zdravotného systému je aj tento termín nereálny. Ekonómovia dnes hovoria o najbližšom termíne ako o prvom januári 2013, no aj tento dátum nie je istý.

Každý štát EÚ mimo eurozóny musí splniť štyri konvergenčné kritéria, takzvané maastrichtské kritériá (VALACH, 2011):

1. Deficit verejných financií za posledný rok pred hodnotením, nesmie presiahnuť 3% HDP.
2. Verejný dlh nesmie prekročiť 60 % HDP.
3. Priemerná inflácia za posledných dvanásť mesiacov meraná podľa harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien nesmie presiahnuť priemer troch krajín EÚ s najnižšou infláciou o viac ako 1,5 percentuálneho bodu.
4. Dlhodobá úroková miera nemôže byť vyššia než priemerná úroková miera troch krajín EÚ s najlepšími výsledkami v oblasti cenovej stability o viac ako 2 percentuálne body.
5. Dva roky pred hodnotením musí byť mena členského štátu zapojená do mechanizmu výmenných kurzov (ERM II), pričom daná mena nesmie jednostranne devalvovať alebo vybočiť z dohodnutého fluktuačného pásma.

Vstup oboch krajín do Európskej únie v rovnaký dátum, a to 1. mája 2004, je dôkazom podobného vývoja oboch ekonomík. Rozdielnym je však správanie sa krajín v rámci plnenia prístupových konvergenčných kritérií. Slovensko sa 28.11.2005 stalo členom ERM II, Česká republika nie je členom dodnes.

Slovenská republika musela pri vstupe do ERM II definovať centrálny devízový kurz na úrovni 38,455 SKK/EUR so štandardným fluktuačným pásmom ± 15 %, t. z. hodnoty 32,687 Sk za euro až po 44,223 Sk za euro. 17. 3. 2007 došlo k posunu centrálnej parity o 8,5 %, a to na úroveň 35,4424 SKK/EUR. Slovenská mena dlhodobo revalvovala, čím dochádzalo aj k rastu konkurencieschopnosti a posilnení odolnosti ekonomiky voči šokom. Konečná hodnota centrálnej parity bola stanovená na úrovni 30,1260 SKK/EUR.

Tabuľka 2: Porovnanie plnenia konvergenčných kritérií v rokoch 2006 -2010

Kritérium	Slovenská republika						Česká republika					
	Ref. hodn.	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**Ref. hodn.**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
Verejný deficit (% HDP)	**3,0**	3,6	2,2	2,0	6,8		**3,0**	2,6	0,7	2,7	5,9	5,7
Verejný dlh (% HDP)	**60,0**	30,4	29,4	27,6	35,7		**60,0**	29,4	29,0	30,0	35,4	39,8
Miera inflácie	**3,2**	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	**1,0**	2,1	3,0	6,3	0,6	
Stabilita výmenného kurzu	± 15% od CP	Áno*	Áno	Áno	-	-	±15% od CP	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa www.ecb.europa.eu, www.ecb.int, www.nbs.sk

*** v ERM II od 28.11.2005**

Slovensko 1.1.2009 prijalo spoločnú európsku menu, Česká republika tento krok už viackrát odložila a dodnes nemá presne stanovený dátum prijatia eura. Taktiež nemá určený termín vstupu do ERM II, kde je nutné aspoň dvojročné zotrvanie, pretože je to jedno z konvergenčných kritérií. Nezanedbateľným faktom je, že Česká republika nespĺňa aj ďalšie konvergenčné kritériá, najmä v bode percentuálneho podielu verejného deficitu na HDP. Otázkou zostáva, či by predvstupová pozícia nebola lepšia, ak by vstúpilo do ERM II. V tom prípade mohla nastať situácia, že česká koruna by bola fixne naviazaná na euro, čím by sa vyhli kurzovým výkyvom najmä v období krízy. Taktiež by u nich klesli úrokové miery, čím by sa zredukovali rozpočtové deficity.

Za výhody, ktoré získalo Slovensko prijatím eura, je možné považovať nasledovné body:

- obmedzenie kurzového rizika,
- zníženie transakčných nákladov pre firmy aj obyvateľov,
- vyššia medzištátna transparentnosť cien,
- renomé ekonomiky v eurozóne,
- nižšie úrokové sadzby,
- zvýšenie konkurencie, zjednodušenie zahraničného obchodu, integrácia finančných trhov.

Avšak prijatie eura za národnú menu Slovenskej republiky má aj svoju negatívnu stránku:

- strata menovej a kurzovej politiky,
- jednorazové zvýšenie cien pri konverzií,
- neadekvátne úrokové sadzby,
- jednorazové administratívne a technické náklady,
- strednodobé zvýšenie inflácie v ekonomike.

4.1.2 Ekonomický rast v rokoch 2006 - 2010

Ekonomický rast krajiny prezentuje medziročný vzostup jej životnej úrovne. Ide vlastne o percentuálne vyjadrenú zmenu HDP v danom roku. Ukazovateľ HDP je vhodný na porovnávanie rastu životnej úrovne v rámci krajín, avšak pri rozdielnych menách porovnávaných krajín je nutné prepočítavať na rovnakú menu. Z tohto dôvodu je percentuálne vyjadrenie medziročnej zmeny HDP, resp. ekonomický rast praktickejším ukazovateľom.

Tabuľka 3: Porovnanie ekonomického rastu v rokoch 2006 - 2010

	Slovenská republika		**Česká republika**	
	HDP v bežných cenách (tis. €)	**Ekonomický rast**	**HDP v bežných cenách (mld. Kč)**	**Ekonomický rast**
2006	55080,92	8,5	322,4	6,8
2007	61468,07	10,5	3535,5	6,1
2008	67331,04	5,8	3689,0	2,5
2009	63 331,6	- 4,8	3625,9	-4,1
2010	76 100*	4,1	3667,6**	2,4

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR a ČSÚ

*** odhadovaná hodnota podľa ŠÚ SR**
**** odhadovaná hodnota podľa ČSÚ SR**

Z údajov v tabuľke 3 vyplýva, že v oboch krajinách HDP rástol do roku 2008, v ďalšom roku došlo k rapídnemu poklesu výkonnosti ekonomiky, čoho dôvodom bola súčasná globálna kríza. Ekonomický rast stúpal do roku 2007, kedy bola Slovenská

republika označovaná za „európskeho tigra“, pretože bola jednou z najprogresívnejšie rastúcou ekonomikou v rámci Európskej únie.

Od roku 2007 do roku 2008 medziročný prírastok HDP rastie, avšak podľa ukazovateľa ekonomického rastu, pomalším tempom. Pri porovnávaní v rámci Českej republiky je rozdiel v danom období oveľa markantnejší. Je to zároveň obdobie, kedy na verejnosť začínali prenikať prvé informácie o kríze, jej globálnych rozmeroch, jej príčinách, najmä jej dôsledkoch. Je možné predpokladať, že práve tento fakt spôsobil pokles tempa rastu HDP medzi rokmi 2007 a 2008 na Slovensku o takmer 5 % a v Českej republike o približne 4 %.

Rok 2008 až 2009 je charakterizovaný rapídnym prepadom ekonomiky, ako ukazuje graf 1. Tak ako bol rast Slovenska vyšší ako rast Českej republiky, tak bol vyšší aj jej prepad.

Od roku 2009 do 2010 dochádza k oživovaniu ekonomík oboch krajín, avšak tempo rastu nedosahuje, a podľa odborníkov ani v najbližších rokoch dosahovať nebude, hodnoty, ktoré boli v čase najväčšej konjunktúry.

Graf 1: Porovnanie ekonomického rastu v SR a ČR v rokoch 2006 - 2010

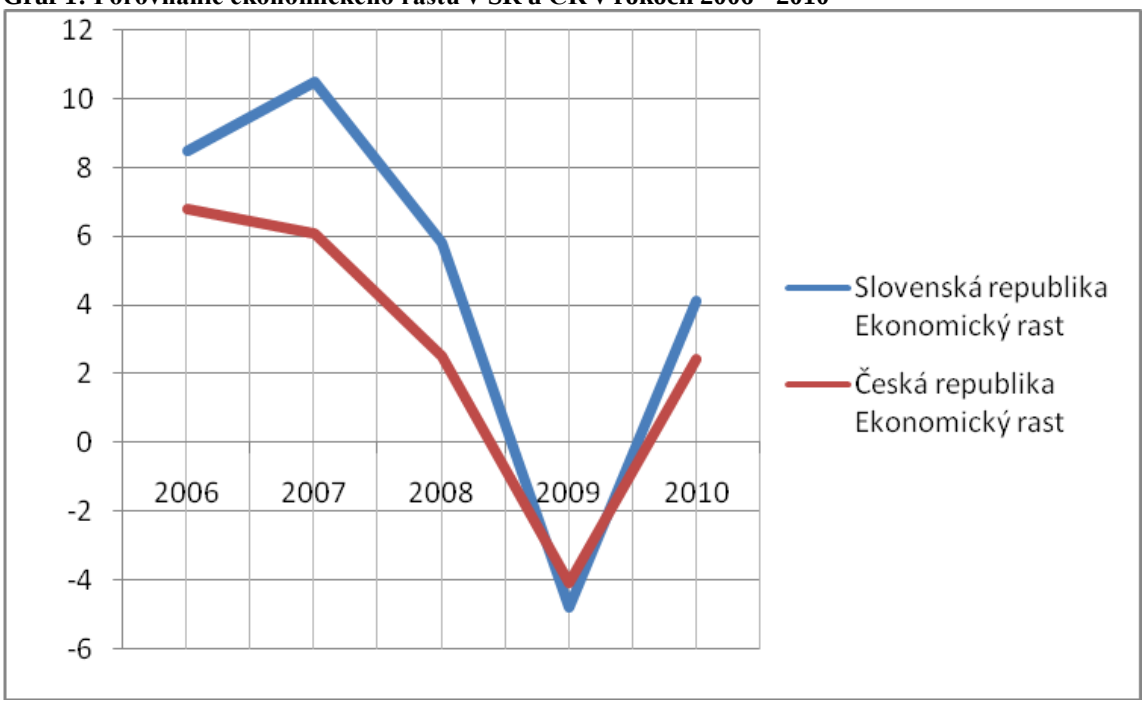

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z ŠÚ SR a ČSÚ

Predpokladom na rok 2011 je spomalenie ekonomického vývoja. Dôvodom by mali byť doznievajúce stimulačné balíky vlád jednotlivých krajín, pomalé zvyšovanie ekonomického rastu v USA, hroziaca potravinová kríza ako aj rastúce ceny ropy.

Vplyv daného faktora na úrokovú politiku bankového sektora je možné vysvetliť prostredníctvom toho, že v prostredí krízy dochádza k znižovaniu ekonomického rastu, t. z. znižovaniu životnej úrovne obyvateľstva. V takom prípade obyvateľstvo nedisponuje veľkým množstvom voľných peňažných prostriedkov, preto sa banky snažia svojou úrokovou politikou stimulovať rozhodnutia obyvateľstva o umiestňovaní peňažných prostriedkov do bankového sektora.

4.1.3 Vývoj ratingového hodnotenia Slovenskej a Českej republiky

Rating krajiny je ukazovateľom rizikovosti danej krajiny. Čím je rating krajiny vyšší, tým je pravdepodobnejšie, že dodrží svoje záväzky. Rating krajiny je zaujímavým ukazovateľom najmä pre väčších investorov, informuje o dôveryhodnosti politického a finančného výhľadu, znižuje riziko makroekonomickej a finančnej nestability a kladne ovplyvňuje úverovú dôveryhodnosť krajiny.

Uvádzané ratingy pozostávajú z dvoch stupňov, a to investičného a špekulačného. V rámci investičného stupňa je hodnotenie od AAA po BBB- (v prípade agentúry Moody's od Aaa po Baa3).

Tabuľka 4: Porovnanie vývoja ratingového hodnotenia SR a ČR v rokoch 2006 - 2010

	Slovenská republika			**Česká republika**		
Obdobie	**Moody's Investors Service**	**Standard & Poor's**	**Fitch Ratings**	**Moody's Investors Service**	**Standard & Poor's**	**Fitch Ratings**
2006	A1	A	A	A1	A-	A
2007	A1	A	A	A1	A	A
2008	A1	A/A+	A+	A1	A	A+
2009	A1	A+	A+	A1	A	A+
2010	A1	A+	A+	A1	A	A+

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa www.nbs.sk, www.cnb.cz

Porovnanie ekonomického prostredia na základe hodnotenia nezávislých ratingových agentúr potvrdzuje približne rovnaký vývoj oboch ekonomík. Je však zrejmé, že rating Slovenska sa po vstupe do Eurozóny zlepšil.

Podľa hodnotenia agentúry Standard & Poor's sa rating Slovenska zlepšil v roku 2008 zo stabilného na pozitívny. Zmena bola spôsobená najmä očakávaniami zavedenia spoločnej európskej meny od 1.1.2009. Slovensko by mohlo dosahovať aj vyšší rating, problémom však je najmä relatívne jednostranne zameraná ekonomika a nízky pomer HDP na obyvateľa.

4.1.4 Porovnanie základných úrokových sadzieb NBS a ČNB

Kľúčovou úrokovou sadzbou NBS je sadzba pre hlavné refinančné operácie, v prípade ČNB je to 2 T repo sadzba.

Tabuľka 5: Porovnanie kľúčových úrokových sadzieb NBS a ČNB

Obdobie		Úroková sadzba hlavných refinančných operácií	Obdobie		2T repo sadzba
2010	–	–	2010	1.5.10	0,75%
2009	1.5.09	1,00%	2009	1.12.09	1,00%
	1.4.09	1,25%		1.8.09	1,25%
	1.3.09	1,50%		1.5.09	1,50%
	21.1.09	2,00%		1.2.09	1,75%
	1.1.09	2,50%	2008	1.12.08	2,25%
2008	1.11.08	3,25%		1.11.08	2,75%
	1.10.08	3,75%		1.8.08	3,50%
	1.7.08	4,25%		1.2.08	3,75%
2007	1.6.07	4,00%	2007	1.11.07	3,50%
	1.3.07	3,75%		1.8.07	3,25%
2006	1.12.06	3,50%		1.7.07	3,00%
	1.10.06	3,25%		1.6.07	2,75%
	1.8.06	3,00%	2006	1.9.06	2,50%
	1.6.06	2,75%		1.7.06	2,25%
	1.3.06	2,50%			

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z NBS a ČNB

Sadzba hlavné refinančné operácie (obchody) sa považuje za základnú úrokovú sadzbu ECB a patrí medzi najdôležitejšie obchody, ktoré uskutočňuje Eurosystém. Sú používané na zásobovanie bankového systému dostatočným množstvom likvidity. Okrem toho ECB nimi signalizuje základný smer uberania sa menovej politiky. Uskutočňujú sa týždenne, a pritom majú dvojtýždňovú splatnosť.

ČNB používa ako základnú úrokovú sadzbu 2 T repo sadzbu, ktorá zabezpečuje rovnaké úlohy ako sadzba hlavných refinančných operácií. Základná doba repo operácií je taktiež 14 dní a vyhlásená sadzba slúži ako maximálna limitná sadzba, za ktorú môžu banky pri repo operáciách obchodovať.

Graf 2: Porovnanie úrokových sadzieb NBS a ČNB

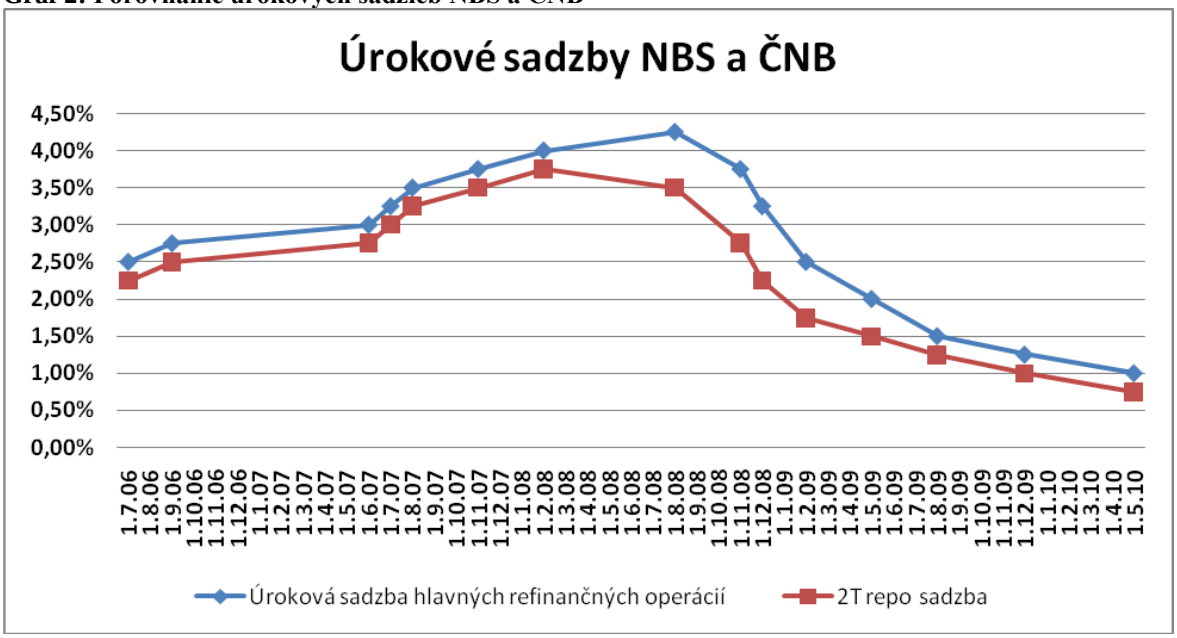

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov NBS a ČNB

Graf 2 porovnáva úrokové sadzby NBS a ČNB, z grafu vyplýva, že v sledovanom období sú úrokové sadzby NBS na mierne vyššej úrovni ako v prípade ČNB. V období do približne polovice roka 2008 sadzby rástli, potom dochádza k zlomu spôsobeného prepuknutím globálnej krízy a centrálne banky pristúpili k znižovaniu sadzieb.

4.1.5 Porovnanie BRIBOR, EURIBOR a PRIBOR

BRIBOR (Bratislava Interbank Offered Rate) bola referenčnou úrokovou sadzbou do 31.12.2008, po zavedení eura na Slovensku sa využíva medzibanková referenčná sadzba

EURIBOR (Euro Interbank Offered Rate), ktorá je sadzbou v rámci hospodárskej a menovej únie. Z toho dôvodu je aj v nasledujúcom porovnávaní uvádzaná do roku 2008 sadzba BRIBOR a od roku 2009 sadzba EURIBOR.

PRIBOR (Prague InterBank Offered Rate) je referenčná hodnota úrokových sadzieb na medzibankovom trhu depozít, ktorá sa počíta z kotácií členských referenčných bánk pre predaj depozít (offer) podľa algoritmu ČNB.

Tabuľka 6: Vývoj sadzieb BRIBOR, EURIBOR, PRIBOR

	EURIBOR, BRIBOR	PRIBOR
2010	0,797	1,09
2009	0,892	1,93
2008	4,028	3,81
2007	4,3	2,96
2006	4,135	2,22

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z NBS, ČNB, ECB

Z tabuľky 6 vyplýva, že sadzby EURIBOR, BRIBOR a PRIBOR kopírujú vývoj kľúčových sadzieb NBS a ČNB, ako aj ekonomický rast. Medzibankové sadzby rástli do roku 2007, v období, ktoré je možné považovať za predkrízové.

Graf 3Vývoj sadieb BRIBOR, EURIBOR a PRIBOR v rokoch 2006-2010

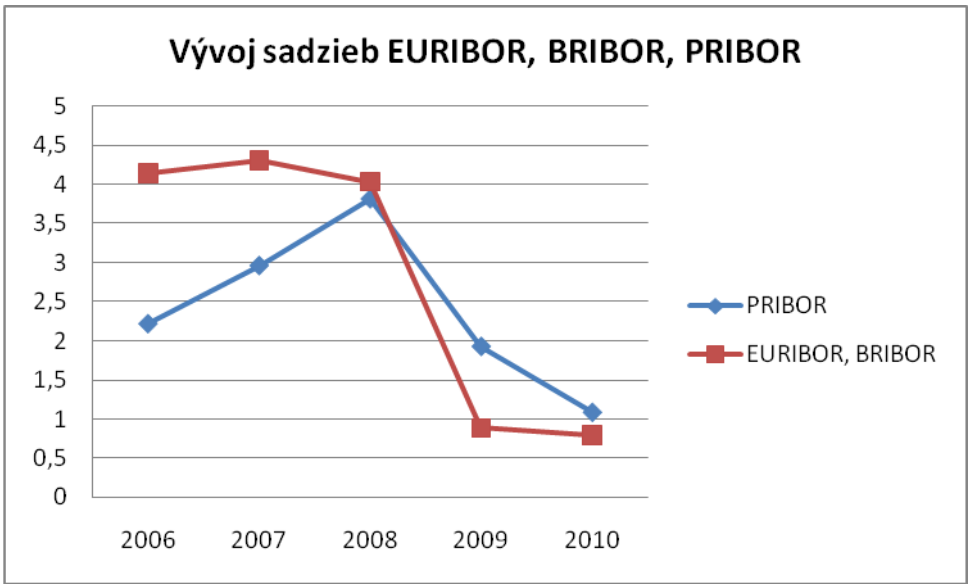

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z NBS, ČNB, ECB

V roku 2008 sadzba BRIBOR v priemere mierne poklesla, čo možno pripísať začínajúcej kríze. Avšak PRIBOR, medzibanková sadza Českej republiky, vykázala rast aj v tomto roku, čo je možné zdôvodniť tým, že do tejto krajiny dorazila kríza neskoršie. Mohla to spôsobiť nižšia otvorenosť ekonomiky Českej republiky, ako aj väčšia diverzita priemyslu. Slovenská republika je priemyselne orientované najmä na automobilový priemysel, ktorý bol v kríze jedným z najpostihnutejších odvetví.

V ďalších skúmaných rokoch sadzby v priemere klesajú čoho dôvodom je súčasná globálna kríza.

4.2 Charakteristika vybraných bankových subjektov

Za objekt skúmania v predkladanej diplomovej práci boli vybrané dve banky v rámci Slovenskej republiky a dve banky v rámci Českej republiky, a to Slovenská sporiteľňa, a.s., Tatra banka, a.s., GE Money Bank, a.s. a ČSOB, a.s. V každom prípade boli skúmané porovnateľné produkty v časovom horizonte od roku 2006 do roku 2010. Zo vkladových produktov je analyzovaný termínovaný vklad pre právnické osoby, z úverových produktov je porovnávaný kontokorentný úver a preklenovací úver pre poľnohospodárov.

4.2.1 Slovenská sporiteľňa, a. s.

Obrázok 1: Logo spoločnosti Slovenská sporiteľňa, a. s.

Vznik a vývoj Slovenskej sporiteľne, a. s.

Slovenská sporiteľňa je bankou s najdlhšou tradíciou sporiteľníctva na Slovensku, korene ktorého siahajú až do 19. storočia. Filiálky Die Erste oesterreichische Spar-Casse fungovali už od roku 1819 v Bratislave (Pressburg), Trnave (Tyrnau), Banskej Bystrici (Neusohl) a Levoči (Leutschau). Postupne došlo k transformácií na samostatné sporiteľne v jednotlivých mestách: Bratislava (Pressburg) 1842, Trnava (Tyrnau) 1844, Košice (Kaschau) 1844. Novodobú históriu začala písať ako súčasť Československej štátnej sporiteľne, ktorá

vznikla v roku 1953. Od roku 1969 začala pôsobiť ako samostatná zložka - Slovenská štátna sporiteľňa, š. p. ú.

Zmenami po roku 1989, ktoré sa odrazili aj v liberalizácii finančného sektora, musela postupne čeliť narastajúcim konkurenčným tlakom. V roku 1990 získala univerzálnu bankovú licenciu a rozšírila služby aj v segmente inštitucionálnych a podnikateľských klientov. Pôsobenie Slovenskej sporiteľne na peňažnom a kapitálovom trhu cenných papierov sa datuje od ich vzniku v roku 1991. V roku 1994 sa transformovala na akciovú spoločnosť a začala pôsobiť pod obchodným menom Slovenská sporiteľňa, akciová spoločnosť.

Po podpise zmluvy medzi Ministerstvom financií SR a Erste Bank o predaji majoritného balíka akcií, ktorý sa uskutočnil v januári 2001, je Slovenská sporiteľňa začlenená do silnej finančnej skupiny Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG.

Slovenská sporiteľňa je v súčasnosti najväčšia komerčná banka na Slovensku s úplnou devízovou licenciou a povolením na vykonávanie hypotekárnych bankových obchodov. Má najväčší podiel na trhu vkladov, najrozsiahlejšiu sieť vlastných obchodných miest a dominantné postavenie v oblasti vydávania bankových platobných kariet. Svojim klientom poskytuje širokú škálu produktov a služieb, od tradičných bežných účtov, rôzne typy vkladných knižiek, termínované vklady a služby platobného styku, úvery, až po najmodernejšie služby elektronického bankovníctva.

4.2.2 Tatrabanka, a. s.

Obrázok 2: Logo spoločnosti Tatrabanka. a. s.

Vznik a vývoj Tatra banky, a. s.

Tatra banka vznikla v roku 1990 ako prvá súkromná banka na Slovensku. Na bankovú scénu prišla s cieľom vytvoriť univerzálnu banku s rozsiahlymi bankovými službami. História Tatra banky siaha až do 19. storočia. Súčasná Tatra banka nadväzuje na tradície najstaršieho peňažného ústavu na Slovensku, pôvodnú predvojnovú Tatra Banku.

Po roku 1989 nové politické pomery umožnili, aby novozaložená Tatra banka prevzala meno pôvodnej banky. Svoju činnosť začala po ukončení organizačných príprav v decembri 1991.

V súčasnosti je členom RZB Group a jednou z najúspešnejších dcérskych spoločností Raiffeisen Banking Group v rámci priestoru strednej a východnej Európy. Je modernou univerzálnou bankou s komplexnou ponukou bankových služieb a riešení v oblasti spravovania financií pre firemných aj individuálnych klientov. Prostredníctvom svojej siete 154 obchodných miest pôsobí vo všetkých regiónoch Slovenska a zamestnáva cca 3400 zamestnancov.

Tatra banka je v súčasnosti treťou najväčšou a dlhodobo najefektívnejšou bankou na Slovensku. Má ambíciu patriť medzi lídrov v rámci slovenského bankovníctva. Aj preto Tatra banka sformulovala Misiu, Víziu a Hodnoty, ktoré jej umožňujú vytýčiť si ďalšiu stratégiu a napredovať k zásadným métam.

Tatra banka si každoročne zachováva pozíciu lídra v mnohých oblastiach, čo potvrdzujú aj prestížne medzinárodné ocenenia. Prirodzeným cieľom banky je dosahovať kontinuálny nárast finančných ukazovateľov a zvýšenú produktivitu spojenú s racionalizáciou a prísnou kontrolou prevádzkových nákladov. Banka je pravidelne hodnotená medzinárodnou ratingovou agentúrou Moody`s Investors Service.

4.2.3 GE Money Bank, a. s.

Vznik a vývoj GE Money Bank, a. s.

Obrázok 3: Logo spoločnosti GE Money Bank, a. s.

GE Money Bank patrí medzi najväčšie finančné ústavy. Je univerzálnou bankou, ktorá disponuje širokou sieťou pobočiek a bankomatov. Svoje služby orientuje ako na občanov, tak aj na malé a stredné podniky. Jej veľkou výhodou je, že je súčasťou jednou z najväčších a najsilnejších spoločností na svete, a to spoločnosti GE (General Electric), ktorá bola založená v roku 1892. To umožňuje GE Money Bank

disponovať diverzifikovaných portfóliom priemyselných aj finančných firiem, ktoré generujú vlastné finančné aktíva. Táto spoločnosť spravuje aktíva vo výške 211 miliárd USD a vo viac ako 50 krajinách sveta zamestnáva 60 tisíc ľudí.

V Českej republike pôsobia tri spoločnosti patriace do skupiny GE Money Bank: GE Money Bank, a. s., GE Money Multiservis, a. s. a GE Money Auto a. s..

GE Money Bank, a. s. (predtým GE Capital Bank, a. s.) bola založená 9. 6. 1998 počiatočným vkladom zo strany GE Capital International Holdings Corporation vo výške 2 000 miliónov Kč.

Dňa 17. januára 2005 bola banka premenovaná z GE Capital Bank, a. s. na GE Money Bank, a. s. ako súčasť iniciatívy, ktorú uskutočňuje po celom svete materská spoločnosť General Electric Company.

GE Money Bank patrí medzi najväčšie české peňažné ústavy. Ako univerzálna banka disponuje širokou sieťou s viac ako 220 pobočkami, 2300 zamestnancami a viac ako 600 bankomatmi po celej Českej republike. Svoje služby orientuje ako na občanov, tak na malé a stredné firmy a obsluhuje viac ako 850 000 klientov.

Banka sa sústreďuje na neustále inovácie. Bola prvou veľkou bankou v Českej republike, ktorá predstavila napríklad plnohodnotný elektronický výpis z účtu, konsolidáciu pôžičiek, paušálny bežný účet typu all inclusive pre drobnú a firemnú klientelu, refinancovanie hypoték, odmeňovanie klientov peniazmi za používanie platobných kariet a pod.

GE Money Bank stavia pri posilňovaní svojej pozície na medzinárodne uznávaných hodnotách spoločnosti GE. To jej pomáha byť bankou s výrazným klientskym prístupom a peňažným ústavom, ktorý na českom finančnom trhu určuje kvalitu služieb. Najlepším dôkazom tohto tvrdenia je rastúci počet klientov, ktorý sa už priblížil miliónovej hranici.

Vďaka finančnej sile, inovatívnym produktom a prvotriednemu riadeniu rizika bola banka dobre pripravená zvládať, kladené náročným ekonomickým prostredím a hospodárskou krízou, ktorým v roku 2009 čelili spotrebitelia a firmy.

V roku 2009 kládla banka dôraz najmä na zodpovedný prístup pri každodennom riadení. Dbala hlavne na to, aby jej postupy v oblasti úverovania boli obozretné a v súlade s jej filozofiou zodpovedného úverovania. Zároveň realizovala svoju novú stratégiu, stavala na svojich silných stránkach v oblasti úverovania a poskytovala širokú škálu „výnimočne priamočiarych“ produktov a služieb.

4.2.4 Československá obchodná banka, a. s.

Vznik a vývoj Československej obchodnej banky, a. s.

Obrázok 4: Logo spoločnosti ČSOB, a. s.

Československá obchodná banka, a. s. pôsobí ako univerzálna banka v Českej republike. Založená bola už v roku 1964 ako banka poskytujúca služby v oblasti financovania zahraničného obchodu a voľnomenových operácií. V roku 1999 bola privatizovaná a jej majoritným vlastníkom sa stala belgická KBC Bank, ktorá je súčasťou skupiny KBC. Po odkúpení minoritných podielov sa KBC Bank stala jediným akcionárom ČSOB. Do konca roku 2007 pôsobila ČSOB na českom aj slovenskom trhu. Avšak od 1. januára 2008 bola slovenská pobočka ČSOB oddelená.

Obchodný profil ČSOB zahŕňa retailovú klientelu (fyzické osoby), malé a stredne veľké podniky, korporátnu klientelu a nebankové finančné inštitúcie, finančné trhy a privátne bankovníctvo. V retailovom bankovníctve pôsobí spoločnosť v Českej republike pod dvoma obchodnými značkami, a to ČSOB a Poštovní spořitelna, ktorá využíva pre svoju činnosť rozsiahle siete Českej pošty.

Pobočková sieť ČSOB zahŕňa 242 pobočiek, Poštovní spořitelna 42 finančných centier a zhruba 3330 obchodných miest Českej pošty. Pobočková sieť ČSOB ponúka súčasne so svojimi produktmi a službami aj ucelenú ponuku produktov a služieb celej skupiny ČSOB.

4.3 Vkladové a úverové produkty vybraných bánk

Za predmet skúmania v predkladanej diplomovej práci boli zvolené produkty z portfólia Slovenskej sporiteľne, Tatra banky, GE Money Bank a ČSOB zo segmentu malých a stredných podnikov.

Vybraný bol jeden vkladový produkt, a to termínovaný vklad pre malé a stredné podniky, a dva úverové produkty. Jeden z nich je z oblasti poľnohospodárstva, ide o preklenovací úver pre poľnohospodárov a kontokorentný úver.

4.3.1 Termínový vklad pre malé a stredné podniky

Termínovaný vklad je možné definovať ako na určitú dobu viazaný objem peňažných prostriedkov. Zakladá sa na obdobie 1, 3, 6, 12, 24 alebo 36 mesiacov, niektoré banky majú v ponuke aj možnosť založenia na kratšiu dobu, a to 7 alebo 14 dní, prípadne menej štandardné mesačné termíny ako dva alebo deväť mesiacov. Je možné zhodnocovať dočasne voľné peňažné prostriedky v rôznych menách, v ponuke bánk sa objavujú meny ako EUR, USD, CHF, GBP alebo CZK.

Výška úrokov je vopred stanovená, závisí od objemu vložených peňažných prostriedkov. V prípade bankou stanovenej hornej hranice vkladu je možné dostať aj individuálne stanovenú úrokovú sadzbu.

V súčasnosti je bežná možnosť založenia prostredníctvom internetbankingu alebo telefonickej linky. Výhodou je, že nie je nutné sporiť pravidelne a vklad sa dá predčasne zrušiť, avšak v tom prípade dochádza k sankciám vo forme nevyplatenia časti úrokov.

Úrokové sadzby pri termínovaných vkladoch sa líšia podľa objemu vložených finančných prostriedkov a podľa dĺžky doby založenia. V prípade objemu vložených peňažných prostriedkov pre zjednodušenie a lepšiu komparáciu bol vypočítaný aritmetický priemer všetkých pásiem. Dĺžka doby založenia nie je u všetkých bánk rovnaká, niektoré banky ponúkajú dĺžku termínovania, ktorú ostatné neponúkajú, prípadne v sledovanom časovom horizonte došlo k vývoju v rámci uvedeného produktu aj v dĺžke viazanosti peňažných prostriedkov. Z toho dôvodu sú analýze a porovnaniu podrobené tie časové pásma, ktoré sa v celom sledovanom období, t. z. v rokoch 2006 až 2010, vyskytovali vo všetkých vybraných bankách.

Jednotlivé úrokové sadzby, ako uvádza tabuľka 7, sú rozčlenené na polročné časové horizonty kvôli lepšiemu zachyteniu vplyvu globálnej finančnej krízy na bankovom trhu v Českej a Slovenskej republike.

Tabuľka 7: Vývoj sadzieb termínovaných vkladov vo vybraných bankách v období od 2006 – 2010

		1/2 2006	2/2 2006	1/2 2007	2/2 2007	1/2 2008	2/2 2008	1/2 2009	2/2 2009	1/2 2010	2/2 2010
1M	Slovenská sporiteľňa	1,90	2,05	2,30	1,50	1,60	1,50	1,20	0,16	0,15	0,15
	Tatrabanka	1,42	1,68	2,02	2,28	2,18	3,20	1,28	0,30	0,14	0,14
	GE Money Bank	0,88	0,83	1,18	1,73	1,73	1,80	1,80	1,05	0,80	0,35
	ČSOB	0,80	1,18	1,18	1,44	1,66	1,30	0,84	0,48	0,36	0,26
3 M	Slovenská sporiteľňa	2,25	2,35	2,40	1,75	2,10	2,65	1,80	0,42	0,40	0,30
	Tatrabanka	1,48	1,75	2,05	2,38	2,45	3,40	2,50	0,55	0,36	0,41
	GE Money Bank	0,88	0,85	1,23	1,90	1,90	2,15	2,15	1,45	0,95	0,48
	ČSOB	0,80	1,18	1,18	1,50	1,74	1,50	1,29	0,80	0,55	0,35
6 M	Slovenská sporiteľňa	2,50	2,30	2,20	2,20	3,25	3,00	1,90	0,72	0,80	0,90
	Tatrabanka	1,58	1,72	2,12	2,42	2,45	3,60	2,13	1,00	0,70	0,75
	GE Money Bank	1,08	1,05	1,43	2,18	2,18	3,05	3,05	1,75	1,25	0,78
	ČSOB	1,04	1,49	1,49	1,81	2,09	1,99	1,61	1,08	0,78	0,55
12M	Slovenská sporiteľňa	2,70	2,70	2,80	2,90	4,05	3,15	1,50	1,12	1,20	1,20
	Tatrabanka	1,68	1,92	2,29	2,48	2,45	4,50	2,53	1,40	1,10	1,15
	GE Money Bank	1,28	1,28	1,85	2,98	2,98	3,25	3,60	3,10	2,00	1,30
	ČSOB	1,24	1,90	1,90	2,30	2,63	3,15	1,96	1,44	1,21	0,99

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov bánk

Pri jednomesačných termínovaných vkladoch, ako vidieť na grafe 6, je zrejmý klesajúci trend sadzieb, čo je opätovne spôsobené najmä krízou a neochotou bánk zvyšovať položku svojich pasívnych operácií. Za zmienku stojí výrazne vyššia sadzba ponúkaná Tatra bankou v druhom polroku 2008, čo môže byť spôsobené vstupom

Slovenska do menovej únie. Tatra banka využila príležitosť na sťahovanie hotovosti z trhu pod zámienkou následného prepočtu slovenských korún na novú menu euro.

GE Money Bank zvyšovala svoje úrokové sadzby práve v období krízy, pravdepodobne išlo o konkurenčný boj na bankovom trhu.

Graf 4: Vývoj úrokových sadzieb pri jednomesačných termínovaných sadzbách

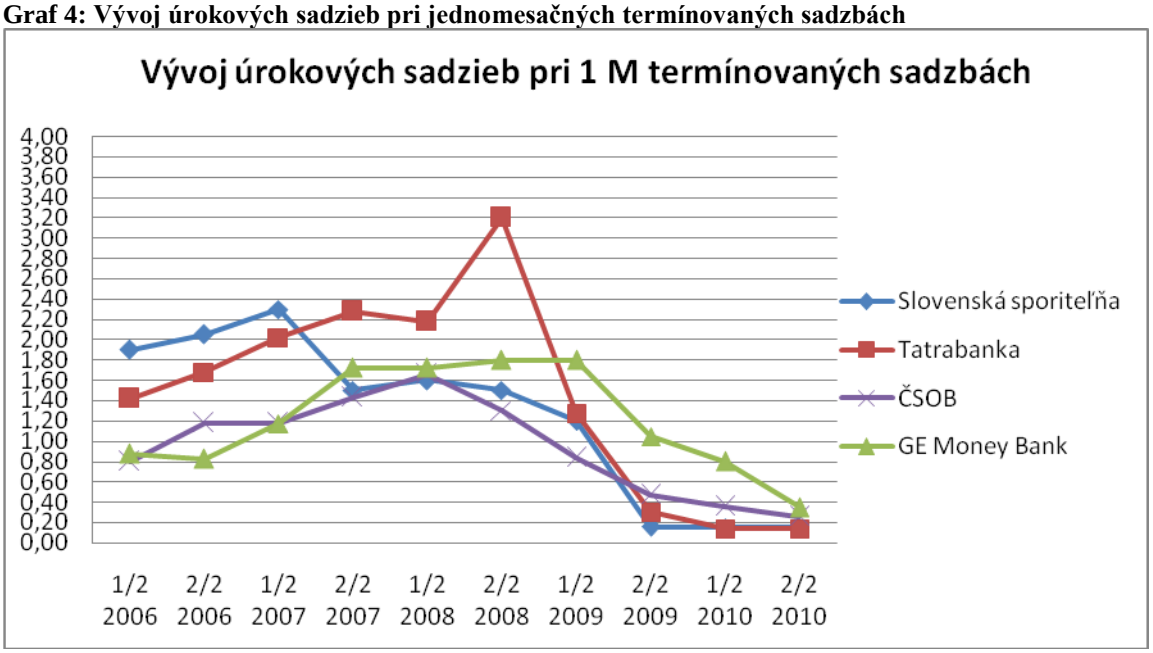

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov bánk

Podobný trend ako na grafe 6 je možné sledovať aj na grafe 7, kde však už obe slovenské banky využili prechod na novú menu ako možnosť na získanie väčšieho množstva finančných prostriedkov z trhu. Úrokové sadzby Československej obchodnej banky kopírujú vývoj PRIBOR-u.

Zaujímavý je vývoj úrokových sadzieb v prípade GE Money Bank, kde rast sadzieb nastáva najmä v období od prvého polroku 2007 do konca roku 2009, kedy bolo obdobie najhlbšej recesie v celej dobe trvania krízy. Dôvod, prečo sa tam daná banka zachovala je skôr špekulatívny, pravdepodobne ide o samotnú politiku banky a snahu o získanie väčšieho trhového podielu v rámci bankového trhu Českej republiky aj na úkor vlastných ziskov banky.

Graf 5: Vývoj úrokových sadzieb pri trojmesačných termínovaných sadzbách

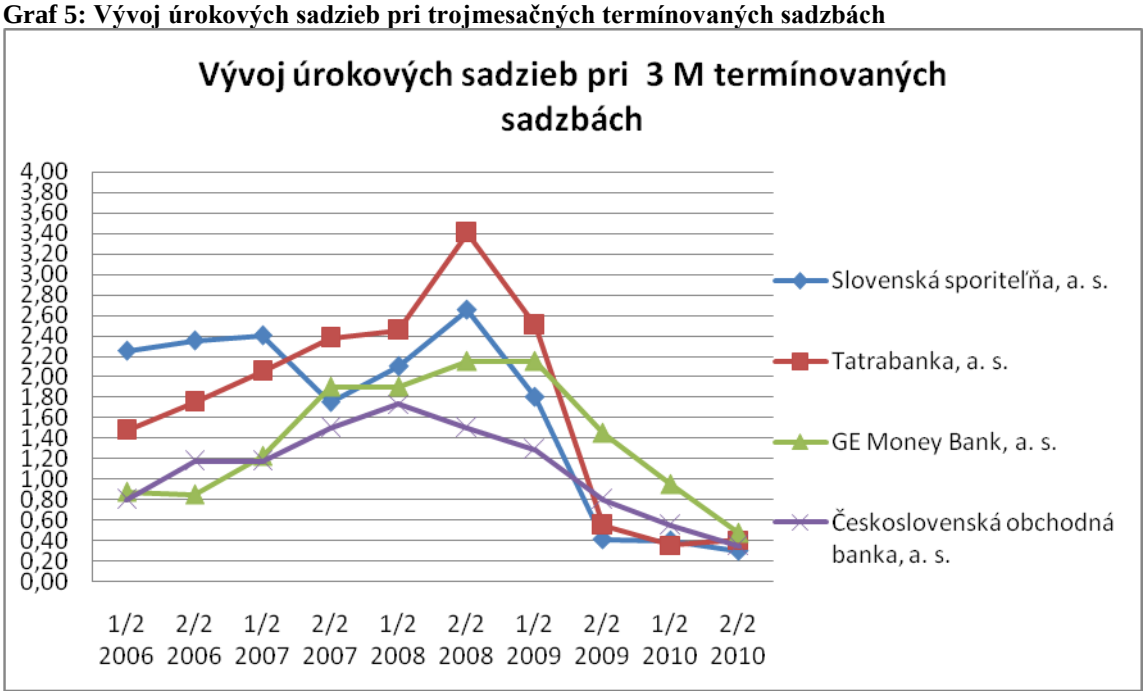

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov bánk

Pri šesťmesačných sadzbách je vývoj úrokových sadzieb zaujímavejší, graf 8. Banky poskytovali vyššie sadzby ako pri krátkodobejších dobách viazanosti, čo je možné zhodnotiť ako neistotu na trhu v tom zmysle, že kríza bola prekvapením a jej porovnávanie s Veľkou hospodárskou krízou z 30tych rokov 20. storočia spôsobilo, že málokto vedel odhadnúť jej ďalší vývoj.

Graf 6: Vývoj úrokových sadzieb pri šesťmesačných termínovaných sadzbách

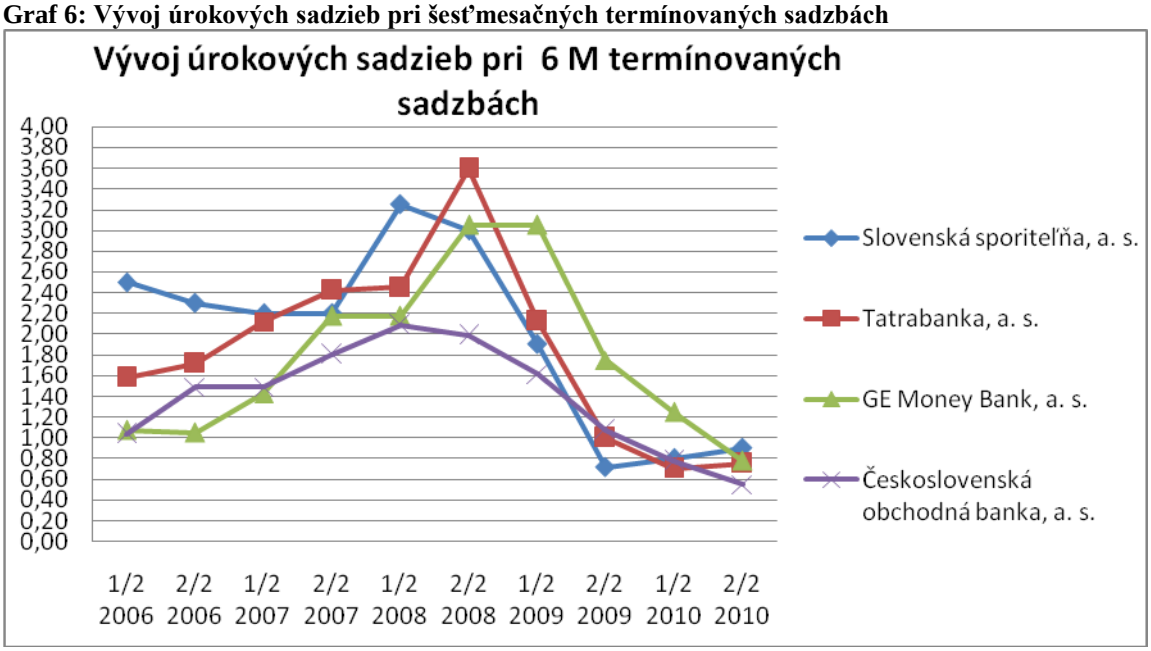

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov bánk

Preto môže byť dôvodom zvyšovania sadzieb práve v období krízy signifikátorom určitého optimizmu zo strany bánk v skoré skončenie krízy. Ako bolo už vyššie spomenuté, pri jednomesačnej a trojmesačnej dobe viazanosti, na slovenskom bankovom trhu išlo taktiež o snahu alokovať voľné peňažné prostriedky z trhu práve v termínovaných vkladoch.

Pozitívnym znamením je mierny rast koncom roka 2010 v prípade slovenských bánk, čo je možné zhodnotiť ako vysporiadanie sa Slovenska s krízou a znovunaštartovanie ekonomiky.

Graf 7: Vývoj úrokových sadzieb pri dvanásťmesačných termínovaných sadzbách

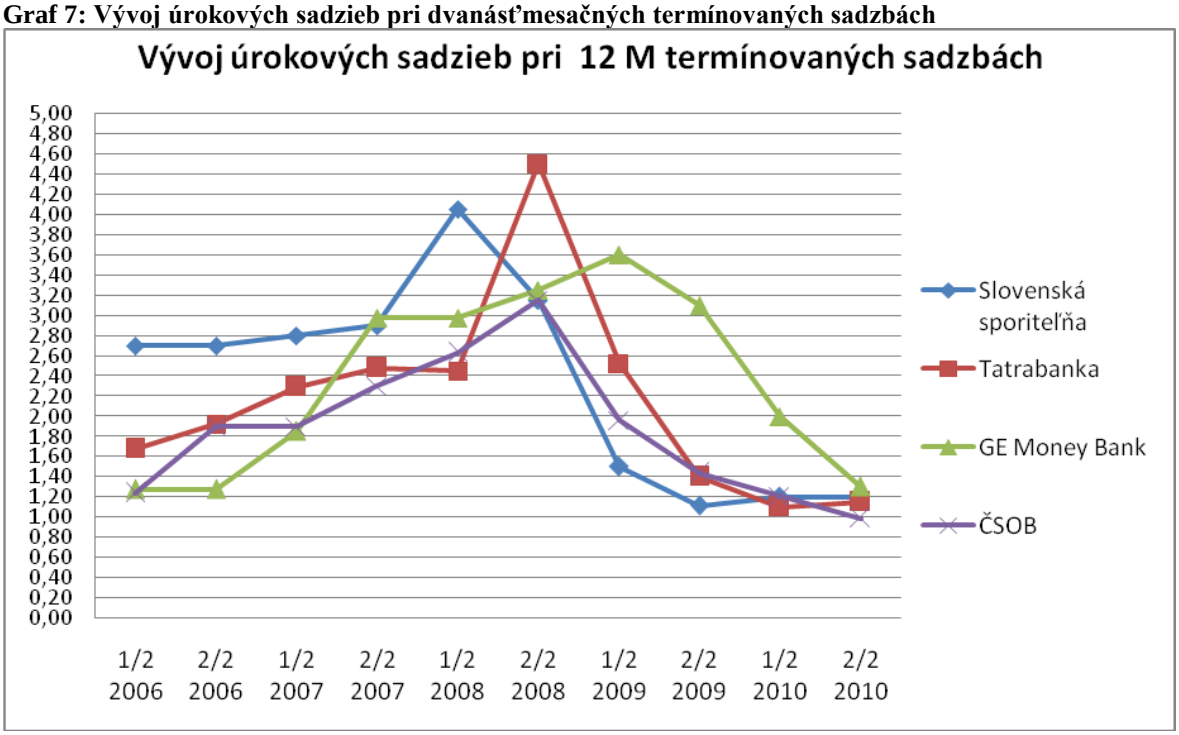

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov bánk

Pri dvanásťmesačných vkladoch, graf 9, dosahovali úrokové sadzby značne vyššie sadzby ako pri kratších dobách viazanosti. Úrokové sadzby rastú aj v prípade ČSOB, ktorá pri kratších termínovaných vkladoch držala viac menej konštantnú úroveň.

V prípade GE Money Bank sadzby rastú od prvého polroku 2007, avšak ešte na prelome rokov 2009 a 2010 sú ponúkané sadzby značne vysoké, ak berieme do úvahy prebiehajúcu krízu.

Tatra banka kopíruje približne rovnaký vývoj sadzieb ako aj u termínovaných vkladoch na kratšiu dobu viazanosti.

Slovenská sporiteľňa má však v tomto prípade značne prekvapujúci vývoj. Od prvého polroka 2006 až do konca roka 2007 vykazovala značne vysokú sadzbu, čím by sa dala objasniť jej líderská pozícia na trhu v danom období. V prvom polroku 2008 zvýšila sadzbu ponúkanú na termínovaných vkladoch až na úroveň v priemere nad 4%. Pravdepodobne išlo o politiku banky a o snahu zväčšiť svoj trhový podiel v segmente prijímania vkladov. To však nevysvetľuje markantný prepad sadzieb v nasledujúcom období, keďže ostatné banky boli schopné svoje sadzby zvyšovať. V danom období, prvý polrok 2008, sa začalo hovoriť o kríze bankového systému v USA. Je možné daný vývoj zo strany banky zhodnotiť ako včasné zachytenie prvých indikátorov blížiacej sa krízy.

4.3.2 Preklenovací úver pre poľnohospodárov

Vkladový produkt pod názvom preklenovací úver pre poľnohospodárov v Slovenskej sporiteľni, preklenovací agroúver v Tatra banke, prípadne provozní financovaní pro zemědelské subjekty v GE Money Bank, nie je bežným produktom každej banky. Spomedzi vybraných bánk majú v portfóliu tento produkt tri banky.

Produkt je porovnateľný pre všetky banky a úver slúži na preklenutie obdobia medzi potrebou financovať podnikateľské aktivity a vyplatením dotácií od Pôdohospodárskej platobnej agentúry. Úver je určený pre všetky podnikateľské subjekty podnikajúce v poľnohospodárstve, ktorým nárok na poskytnutie podpory od PPA vyplýva zo zákona.

Princíp fungovania vyplácania priamych platieb od PPA spočíva v tom, že poľnohospodársky subjekt musí do 15. mája príslušného roku podať žiadosť o vyplácanie dotácií. Pôdohospodárska platobná agentúra vyplatí peňažné prostriedky najneskôr do 30. júna nasledujúceho roka. Tým dochádza u podnikateľských subjektov k nedostatku hotovosti, čo spôsobuje neschopnosť splácať záväzky. Z toho dôvodu banka poskytuje preklenovací úver, ktorý je zabezpečený priamymi platbami, za určitú úrokovú sadzbu. Ide vlastne o predfinancovanie dotácií poskytovaných poľnohospodárskym subjektom zo strany EÚ, pričom ako splátka úveru slúži dotácia poskytnutá poľnohospodárovi k 30. 6. nasledujúceho roka.

Úroková sadzba pre preklenovací úver pre poľnohospodárov je kalkulovaná u spomínaných bánk rovnako, a to jednomesačnou sadzbou EURIBOR, resp. PRIBOR a maržou obchodnej banky.

Tabuľka 8: Porovnanie úrokových sadzieb preklenovacích úverov v rokoch 2006 - 2010

	BRIBOR, EURIBOR	Slovenská sporiteľňa	Tatra banka	PRIBOR	GE Money Bank
2010	0,80%	0,80%*	3,73%	1,09%	6,09%
2009	0,89%	0,89%*	3,39%	1,93%	6,93%
2008	4,03%	9,93%	6,03%	3,81%	9,81%
2007	4,30%	10,20%	6,55%	2,96%	8,96%
2006	4,14%	9,64%	6,64%	2,22%	8,22%

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov bánk

*** Slovenská sporiteľňa stanovuje maržu banky individuálne**

Slovenská sporiteľňa stanovovala v rokoch 2006 až 2009 úrokovú sadzbu pre daný typ úveru podľa sadzby BASE RATE PPA 1. V roku 2009 pristúpila k zmene vo vyčíslovaní sadzby podľa vyššie uvedeného. Taktiež došlo v Slovenskej sporiteľni k zmene v názve produktu z preklenovacieho úveru na predfinancovanie podpôr od PPA na produkt s názvom preklenovací úver pre poľnohospodárov.

Graf 8: Porovnanie úrokových sadzieb preklenovacích úverov v rokoch 2006 - 2010

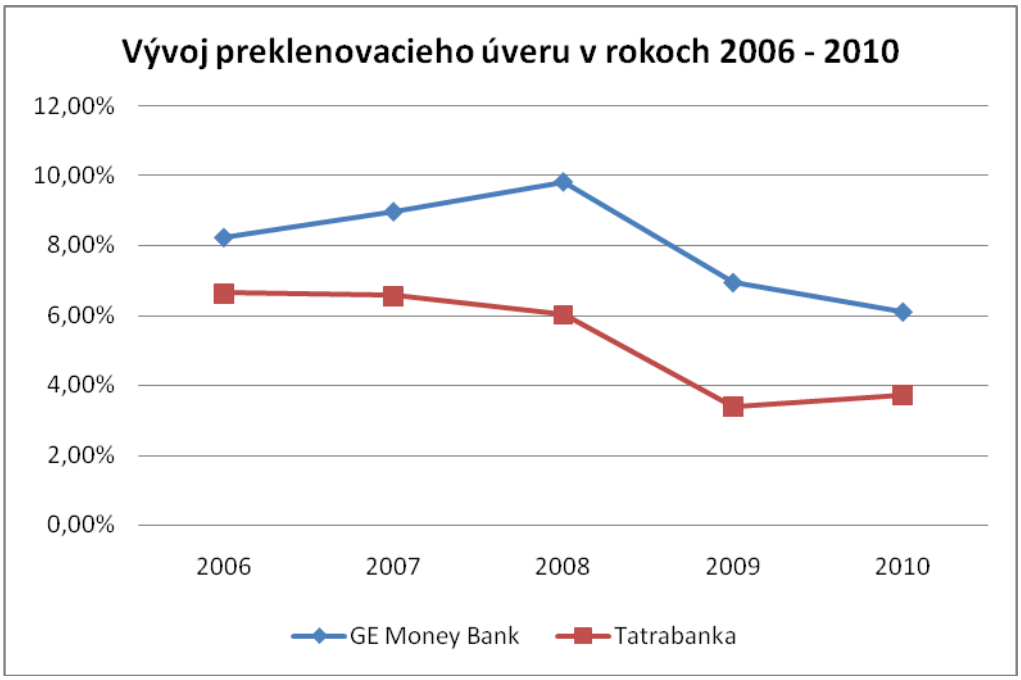

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov bánk

Slovenská sporiteľňa nie je v tomto prípade zahrnutá do ďalšieho porovnania, nakoľko vyčísluje úrokovú sadzbu na preklenovací úver individuálne, t. z. nie je možné vyčísliť obchodnú maržu exaktne.

Tabuľka 8 popisuje vývoj úrokových sadzieb pre preklenovací úver u jednotlivých bánk. Je zrejmé, že sadzby začali rapídne klesať v roku 2008, čo je možné nepriamo pripísať súčasnej globálnej kríze. Vplyvom krízy ECB a ČNB znížili sadzby na medzibankových trhoch, čím chceli dosiahnuť oživenie trhu, čo spôsobilo aj pokles sadzieb na preklenovacie úvery. V roku 2010 Tatra banka opätovne navýšila svoju obchodnú maržu, čo je pravdepodobne spôsobené celkovou obchodnou politikou banky (graf 6).

4.3.3 Kontokorentný úver

Kontokorentný úver je určený podnikateľom a firmám na financovanie prevádzkových potrieb klienta ako napríklad nákup zásob, zaplatenie faktúr dodávateľov, zaplatenie DPH alebo výplaty zamestnancov. V princípe sú však poskytnuté finančné prostriedky v prospech účtu klienta, ktorých použitie banky neoverujú.

Výhodou kontokorentného úveru je, že úroky banke sa platia len z už vyčerpanej sumy. Existuje možnosť čerpania v domácej aj zahraničnej mene. Lehota splatnosti v prípade Tatra banky je určená na dobu jedného roka s možnosťou prehodnotenia opätovného poskytnutia pred ukončením úveru. V prípade ostatných bánk nie je uvedená konečná doba splatnosti, výpovedná lehota je tri mesiace. Istina sa spláca priebežne finančnými prostriedkami pripisovanými v prospech bežného účtu.

Tento typ úveru je možné zaistiť pohľadávkami z obchodného styku, čo je najbežnejší spôsob, nehnuteľnosťou, depozitom, prípadne treťou osobou.

U niektorých bánk je sadzba stanovená ako pohyblivá úroková sadzba zložená zo sadzby medzibankového trhu (EURIBOR alebo PRIBOR) a marže odvodenej od firemného rizika.

Úrokové sadzby sú uvádzané v rámci slovenských bánk do 1.1.2009 pre kontokorentné úvery v slovenských korunách, po uvedenom dátume sú uvádzané kontokorentné úvery v eurách.

Slovenská sporiteľňa počas sledovaného obdobia viackrát menila vyčíslovanie úrokových sadzieb pre kontokorentné úvery. V prípadoch, keď banka stanovovala

obchodnú maržu individuálne, bol k danej základnej sadzbe pre kontokorent (Base Rate KTK) pripočítaný priemer obchodnej marže na bankovom trhu. Keďže sa obchodné marže na slovenskom bankovom trhu hýbu v rozmedzí 2 až 4 percentá, bola priemerná marža vo vybraných prípadoch vyčíslená na 3%.

Tabuľka 9: Vývoj úrokových sadzieb kontokorentných úverov v rokoch 2006 - 2010

	Slovenská sporiteľňa	Tatra banka	GE Money Bank	ČSOB
1/2 2006	8,60%	6,50%	12,20%	15,00%
2/2 2006	8,70%	7,00%	12,20%	15,00%
1/2 2007	4,75%*	7,00%	12,20%	15,00%
2/2 2007	4,3%*	7,00%	12,20%	15,38%
1/2 2008	4,45*%	7,00%	12,20%	16,13%
2/2 2008	9,40%	7,00%	13,50%	16,25%
1/2 2009	3,6%*	7,95%	13,90%	16,25%
2/2 2009	9,30%	8,90%	13,90%	16,25%
1/2 2010	9,30%	8,90%	13,90%	16,25%
2/2 2010	9,30%	8,50%	14,50%	16,25%

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov bánk

*** pripočítava sa obchodná marža banky, pre potreby analýzy vyčíslená ako priemerná marža=3%**

Z tabuľky 9 vyplýva, že v rámci kontokorentného úveru nie je možné hovoriť o vplyve krízy, prípadne o cyklickosti. Vo všetkých uvedených prípadoch sa sadzby držia určité obdobie na rovnakej úrovni a po určitej dobe sa zmenia, avšak nie rapídne.

Zaujímavých je však fakt, že pri porovnávaní úrokových sadzieb bánk v určitom časovom bode sa sadzby značne líšia. Jednoznačne najdrahším kontokorentom pre podnik je kontokorentný úver od ČSOB, potom od GE Money Bank. Dôvodom, prečo akurát české banky majú také vysoké sadzby pravdepodobne nie je žiaden z markantných rozdielom medzi Slovenskou a Českou republikou, ide skôr o samotnú politiku daných bánk.

Graf 9: Vývoj úrokových sadzieb kontokorentného úveru v rokoch 2006 – 2010

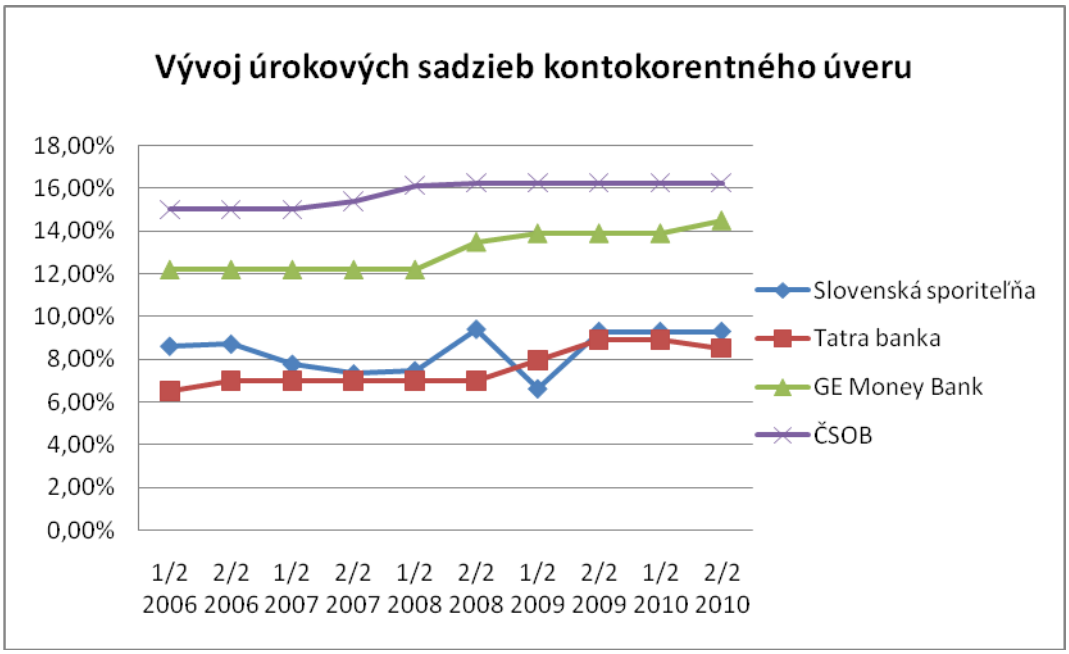

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných údajov bánk

Ako vidieť aj na grafe 11, sadzby sa od prelomu rokov 2008 a 2009 mierne zvyšujú, čo nekorešponduje so faktom, že ECB ako aj ČNB znižujú ako kľúčové úrokové sadzby, tak aj EURIBOR a PRIBOR. Tento fakt je možné odôvodniť tým, že banky si turbulentných časoch zvyšujú rizikovú (likvidnú) prirážku.

Záver

Slovenský a český bankový sektor bol začínajúcou finančnou krízou v roku 2008 zasiahnutý len okrajovo, čo dokumentujú viaceré faktory:

- stále relatívne vysoký zisk sektora
- dlhodobo obozretná politika bánk pri poskytovaní úverov s relatívne prísnym posudzovaním rizikového profilu klientov.
- nízka medzinárodná integrácia bankového sektora
- vysoké tempo rastu úverov
- výrazný hospodársky rast

Uvedené faktory prispeli k tomu, že banky uvedených krajín sa vyhli držaniu vyššieho objemu toxických aktív.

Cieľom diplomovej práce je komparácia úrokových sadzieb vybraných bánk v časom intervale od roku 2006 až po rok 2010, teda najmä v prostredí súčasnej globálnej krízy. Hlavný cieľ bol rozdelený na niekoľko čiastkových cieľov, ktoré boli postupne v predkladanej diplomovej práci dosiahnuté.

Obchodné banky, ktoré boli vybrané za predmet analýzy diplomovej práce, patria v Českej a v Slovenskej republike medzi banky s vedúcim postavením na trhu. Z bánk pôsobiacich na území Slovenska boli skúmané úrokové sadzby Slovenskej sporiteľne, a.s., Tatra banky, a.s. a Československej obchodnej banky, a.s. a GE Money Bank, a.s. v rámci Českej republiky.

Z analýzy ukazovateľa ekonomického rastu oboch krajín v sledovanom období, od roku 2006 do roku 2010, vyplýva, že HDP v oboch krajinách rástol do roku 2008, avšak po tomto roku došlo k poklesu z dôvodu prepuknutia globálnej krízy. Opätovný rast bolo možné zaznamenať až od roku 2010.

Základné úrokové sadzby NBS, ECB a ČNB vykazujú rovnaký trend vývoja ako ukazovateľ ekonomického rastu. Centrálne banky zvyšovali kľúčové úrokové sadzby v období, keď rástli hrubé domáce produkty oboch krajín. V roku 2008 dosahovali sadzby najvyššiu úroveň, v ďalšom období klesajú, pretože klesol aj ekonomický rast. Je to reakcia centrálnych bánk a snaha o podporu bankového systému. Podobne je to aj u medzibankových sadzieb BRIBOR, PRIBOR a EURIBOR.

Vývoj úrokovej politiky bol sledovaný na bankových produktoch určených pre segment malých a stredných podnikov, z vkladových produktov ide o termínovaný vklad

a z úverových produktov boli porovnávané preklenovacie úvery pre poľnohospodárov a kontokorentné úvery jednotlivých bánk.

Z vkladových produktov bol v diplomovej práci analyzovaný jednomesačný, trojmesačný, šesťmesačný a dvanásťmesačný termínovaný vklad. Vo všetkých prípadoch je možné konštatovať najvyššie sadzby v sledovanom období v roku 2008. Od začiatku roku 2009 sadzby vo všetkých vybraných bankách klesajú na najnižšie hodnoty v sledovanom období, čo je spôsobené vplyvom globálnej krízy. Keďže banky poskytujú menší objem úverov, nepotrebujú disponovať veľkým množstvom likvidity, takže nestimulujú trh, aby im dočasne poskytoval svoje voľné peňažné prostriedky.

Úrokové sadzby pre preklenovacie úvery pre poľnohospodárov sa stanovujú ako súčet jednomesačnej sadzby PRIBOR, EURIBOR, príp. BRIBOR a marže obchodnej banky. Z toho vyplýva, že sadzby budú kopírovať vývoj medzibankových sadzieb. Nakoľko boli v krízovom období medzibankové sadzby znižované, klesali aj úrokové sadzby pre preklenovacie úvery pre poľnohospodárov. Avšak v prípade porovnávaných bánk, Tatra banky a GE Money Bank, marža slovenskej banky od roku 2009 mierne vzrástla, ale marža českej banky naopak klesla až o 1 %. Faktom však zostáva, že marža GE Money Bank je dlhodobo stanovená na takmer dvojnásobnej úrovni ako v prípade Tatra banky.

Poskytovanie kontokorentných úverov vybranými bankami bolo v období do prepuknutia krízy za výhodnejších podmienok ako v období cez krízu, úrokové sadzby mierne vzrástli. Tento vývoj je zaujímavý najmä preto, že kľúčové sadzby centrálnych bánk ako aj medzibankové sadzby BRIBOR, PRIBOR a EURIBOR klesali. Je možné teda tento vývoj zhodnotiť tak, že marža obchodných bánk bola v tomto období na vyššej úrovni. Takáto politika obchodných bánk bola odrazom hospodárskej krízy, kedy sa v skúmanom segmente malých a stredných podnikov pomerne často vyskytovali negatívne dopady krízy ako dočasná alebo trvalá platobná neschopnosť, t. z. ide vlastne o rizikovú prirážku obchodných bánk. Vplyv krízy spôsobil nárast úrokových sadzieb pri kontokorentných úveroch. Taktiež sa pri analýze zistilo, že úrokové sadzby českých bánk sú výrazne vyššie ako u slovenských bánk.

Použitá literatúra

1. Árendáš, M. 2007. Makroekonómia I. 1. vyd. Nitra, 2007. 273 s. ISBN 978-80-8069-914-7
2. Bačišin, V. 2007. Kríza na hypotekárnom trhu v USA prehupla Európy. In Domino efekt. roč. 16, 2007, č. 31, s. 15-16. ISSN 1335-4426
3. Bagus, P. 2010. Philipp Bagus – kríza z pohľadu rakúskej ekonómie. In Times. roč. 1, 2010, č. 2, s. 70. EV 4088/10
4. Baran, D. 2003. Kapitálový trh a podnikové financie. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľstvo STU, 2003. 169 s. ISBN 80-227-1856-4
5. Belás, J. 2005. Bankovníctvo. Trenčín: Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka, 2005. 249 s. ISBN 80-99189-3-1
6. Beňová, E. a kol. 2007. Financie a mena. 2. vyd. Bratislava: Iura edition, 2007. 392 s. ISBN 978-80-8078-142-2
7. Boušková, D. 2006. Bankové operácie. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2006. 154 s. ISBN 80-225-2136-1
8. Dobšovič, M. 2011. Poučenie zvané kríza. In Times. roč. 2, 2011, č. 1, s. 22. EV 4088/10
9. Dufala, V. a kol. 2006. Financie a mena. Banská Bystrica: UMB, 2006. s. 176. ISBN 80-8083-275-7
10. Dvořák, P. 2005. Bankovnictví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha: Linde, 2005. 688 s. ISBN 80-7201-515-X
11. Eichengreen, B. - Bordo, M. D. 2002. Crises now and then: What lessons the last era of financial globalization? In NBER Working Paper, No. 8716, Cambridge, January 2002
12. Foster, J. B. – Magdoff, F. 2009. Velká finanční krize: Příčiny a následky. 1. vyd. Všen: Grimus, 2009. 160 s. ISBN 978-80-902831-1-4
13. Grúň, L. 2001. Bankovníctvo a poisťovníctvo. Bratislava: Eurounion, 164 s. 2001, ISBN 80-88984-25-4
14. Horvátová, E. 2000. Bankovníctvo. 1. vyd. Bratislava: Súvaha. 2000. 268 s. ISBN 80-88727-42-1

15. Hvozdíková a kol. 2008. Riziká aktuálnych vývojových trendov vo svetovej ekonomike. 1. vyd. Bratislava: EÚ SAV. 2008. 152 s., ISBN 978-80-7144-170-0
16. Jílek, J. 2000. Finanční rizika. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 640 s. ISBN 807-16-9579-3
17. Klimiková, M. 2006. Bankový manažment a marketing. Bratislava: Ekonóm, 2006. s. 230. ISBN 80-225-2166-3
18. Kohout, P. 2007. Finance po krizi a co bude dál. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5
19. Kotlebová, J. – Chovancová, B. 2010. Medzinárodné finančné centrá. Zmeny v globálnej finančnej architektúre. 1. vyd. Bratislava: Iura edition, 2010. 484 s. ISBN 978-80-8078-299-3
20. Kudzbel, M. 2000. Bankovníctvo. 1. vyd. Bratislava: Svornosť. 2000. 128 s., ISBN 80-968458-0-2
21. Lawson, C. – Zimková, E. 2008. Medzinárodná finančná kríza a jej potenciálny vplyv na slovenský bankový sektor. In Biatec. roč. 16, 2008, č. 9, s. 70-71. ISSN 1335-0900
22. Menbere, W. T. 2009. Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. 1. vyd. Bratislava: EÚ SAV. 2009. 284 s. ISBN 978-80-7144-175-5
23. Mishkin, F. S. 2009. Is monetary police effective during financial crises? In NBER Working Paper, No. 14678, Cambridge, January 2009
24. Mishkin, Frederic S. 2004. The economics of money, banking and financial markets. 7. vyd. Boston: Addison – Wesley, 2004. 679 s. ISBN 0321122356.
25. Mravcová, J. 2009. Národná banka zatiaľ neštíhlie. In Trend. roč. 19, 2009, č. 34, s. 56-57. .ISSN 1335-0684
26. Musílek, P. 2004. Analýza příčin a důsledků české finanční krize 90. letech: výskumná štúdia. Praha, 2004, GA 402/02/1308
27. Prega, R. 2010. Oživenie dorazilo, ale nie všade. In Times. roč. 1, 2010, č. 3, s. 7. EV 4088/10
28. Reinhart, C.R. – Rogoff K.S. 2008. Banking Crises: An Equal Opportunity Menace. In NBER Working Paper No. 14587, Cambridge, January 2008
29. Serenčéš, P. 2007. Financie a mena. 2. vyd. Nitra: SPU, 2007. 182 s. ISBN 978-80-8069-958-1
30. Serenčéš, P. a kol. 2008. Bankové operácie. Nitra: Vydavateľstvo SPU, 2008. 274 s. ISBN 978-80-8069-993-2

31. Smiley, G. 2009. Veľká depresia a súčasná kríza: podobnosti a rozdiely. In Trend. roč. 19, 2009, č. 46, s. 78. ISSN 1335-0684
32. Tóth, J. 2009. Prečo bankám u nás klesajú zisky. In Trend. roč. 19, 2009, č. 34, s. 70-71. ISSN 1335-0684
33. Valach, M. 2011. Eurozóna bojuje o záchranu. In Times. roč. 2, 2011, č. 1, s. 17. EV 4088/10
34. Vlachynský, K. 2008. Finančná kríza alebo kríza finančného systému. In Finančný manažment a controlling v praxi. roč. 2, 2008, č. 8, s. 451-455. ISSN 1337-7574
35. Zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (úplné znenie zákona vydané pod č. 546/2006 Z.z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov)
36. Zákon č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov

Elektronické zdroje:

37. Balko, L. [s.a.] [online] [cit. 2011-02-24]. Dostupné na: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/financ/balko.pdf>
38. http://www.cnb.cz/
39. http://www.euroekonom.sk/poradna/ekonomicky-slovnik/?q=banka [stiahnuté dňa 2011-02-24]
40. http://www.nbs.sk/
41. http://www.csob.cz/
42. http://www.gemoneybank.cz/
43. http://www.slsp.sk/
44. http://www.tatrabanka.sk/